



19 maj

## Debatter m. m.

	Sid.
<b>Fredagen den 19 maj</b>	
Svar på interpellationer:	
av herr Mattsson, Torsten, ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg ..	3
av herr Jonasson ang. undantag från bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik beträffande vissa transporter inom skogsbruket .....	6
av herr Pettersson, Harald, ang. bestämmelserna om minimiflyghöjd .....	8
av herr Lundström ang. befälsordningen inom försvaret .....	10
av herr Åkesson ang. skjutövningar på Ravlunda skjutfält .....	13
av herr Hanson, Per-Olof, ang. förskoleväsandets fortsatta utbyggnad .....	15
Socialförsäkringens organisation .....	19

## Samtliga avgjorda ärenden

<b>Fredagen den 19 maj</b>	
Andra lagutskottets utlåtande nr 45, ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m. ....	19
Statsutskottets utlåtande nr 115, ang. anslag till försäkringsdomstolen m. m. ....	55



## Fredagen den 19 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 239, angående val av ordförande och fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter, samt

nr 246, angående val av ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket och suppleanter för dem;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 240, för herr Rolf Gösta Renlund att vara ordförande i riksgäldskontoret;

nr 241, för herr Erik Rudolf Hagberg att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 242, för herr Nils Ivar Johansson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 243, för herr Erik Selmer Johan Adamsson att vara suppleant för ordföranden i riksgäldskontoret;

nr 244, för herr Gustaf Emanuel Birke att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 245, för herr Lars Magnus Eliasson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 247, för fröken Lisa Mattson att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 248, för herr Axel Henrik Munktell att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 249, för fru Ingrid Segerstedt Wiberg att vara suppleant för en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket; samt

nr 250, för herr Gustaf Einar Gustafsson att vara suppleant för en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda åtgärder för rationalisering av jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, m. m.; samt

nr 272, i anledning av väckt motion rörande vissa åtgärder i anledning av kronhjortens skadegörelse i Skåne.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Marocko för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter; samt

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillverkning av sprit och vin, m. m.

Ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet SKOGLUND, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Torsten Mattssons interpellation angående statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Mattsson hänvisat till statens järn-

Ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg

vägars planer på att bygga en större anläggning för godsemottagning och omlastning inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg och frågat mig om jag är villig medverka till *dels* att de nuvarande arrendatorerna av Gullbergsvassområdet i Göteborg medges ytterligare anstånd med avflyttning från området, *dels* att frågan om förläggning av de planerade anläggningarna för de statliga trafikföretagens räkning till annat område i Göteborg skyndsamt tages upp till prövning. Interpellanten har vidare frågat om i vilken mån de berörda arrendatorerna, som drabbas av betydande ekonomiska förluster, kan påräkna ersättning, därest de nödgas avflytta från Gulbergsvassområdet.

Till svar får jag anföra följande.

Göteborgs stad överlämnade genom gåvobrev år 1926 det aktuella området vid Gullbergsvass med äganderätt till Bergslagens järnvägsaktiebolag. Vid Bergslagsbanans förstatlignande övergick äganderätten till området samtidigt till kronan. Enligt gåvobestämmelserna skulle området reserveras för järnvägsändamål. Staden förbehöll sig dock nyttjanderätten till området intill dess området togs i anspråk för sådant ändamål. Göteborgs stad har utarrenderat området till enskilda företag utan någon som helst medverkan från statens järnvägars sida. Enligt vad som meddelats mig har statens järnvägar år 1954 underrättat Göteborgs stad om att området kunde stå till stadens förfogande intill den 1 januari 1961, då statens järnvägar beräknade att taga i anspråk området för en planerad godsstation.

Statens järnvägar avser att samla all sin stycke godstrafik i Göteborg till denna anläggning. I syfte att nå rationell samordning av transportuppgifterna med det av statens järnvägar ägda Aktiebolaget Svenska Godscentraler kommer erforderliga utrymmen att upplåtas till detta holag. Frågan om den lämpligaste förläggningen av godsstationen har ingående utretts. Verkställda utredningar har givit vid handen att området vid Gullbergsvass måste anses vara den ur

såväl ekonomiska som drifttekniska synpunkter lämpligaste platsen för en gods-terminal av den storleksordning och det utförande, som dagens aktuella behov kräver. Med hänsyn härtill kan jag inte förorda att förslagets genomförande uppskjutes i avvaktan på förnyad undersökning.

Beträffande frågan om förlängt anstånd för de berörda företagens avflyttning från området har statens järnvägar medgivit anstånd till den 1 oktober i år, då den första byggnadsetappen skall påbörjas. Enligt vad som upplysts mig har järnvägsstyrelsen ställt i utsikt, att ytterligare anstånd eventuellt kan medges för viss mark, som inte kommer att tagas i anspråk för det första utbyggnadskedet. Järnvägsstyrelsen avser att före utgången av juni 1961 meddela Göteborgs stad, för vilka markområden och för hur lång tid sådant anstånd kan medges.

Vad slutligen den sista frågan beträffar, vill jag understryka, att det är Göteborgs stad som utarrenderat området till berörda företag. Då statens järnvägar för åtskilliga år sedan underrättat staden om områdets framtida användning, kan någon ersättning inte påräknas från statens sida.

Herr MATTSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Jag vill först erinra om att det råder vissa delade meningar om vilka utfästelser beträffande upplåtelse tiden som gjorts till arrendatorerna på Gullbergsvassområdet. Detta torde i viss mån framgå av de handlingar som jag tror har tillställts herr statsrådet.

När herr statsrådet beträffande ersättningsfrågan endast lämnar beskedet att staten inte har några ersättningsförpliktelser, kan man ha viss förståelse för detta, då det icke tillkommer regering och riksdag att pröva utfästelserna i fråga om upplåtelse tiden. Och herr statsrådet har uppenbarligen icke velat

**Ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg**

göra något uttalande i frågan. För min del tycker jag nog att det finns en viss moralisk förpliktelse att lämna gottgörelse på grund av den korta tid som stått till förfogande för dessa företag att se sig om efter nya markområden. Det bör kanske också i detta sammanhang uppmärksammas att sådana relativt korta tider i fråga om arrendeavtal vid markupplåtelse på tio år inte bara gäller i det nu aktuella fallet Gullbergsvass utan också annorstädes, både i Göteborg och på andra håll. Man följer härvidlag en gammal praxis som tidigare möjligen varit berättigad. Riskerna för att markområden av detta slag skulle tas i anspråk för speciella ändamål, vid omläggning av trafikleder och stadsaneringar, har tidigare inte varit så stora. Inte heller har anläggningar som utförts på den arrenderade marken varit av sådan storlek och dragit sådan kostnad som nu för tiden. Men man följer alltså tidigare praxis i fråga om upplåtelsestiden. Detta är en brist — och enligt min mening en brist i fastighetslagstiftningen och arrendelagstiftningen. Det kan väl konstateras att arrendatorerna inte har något besittningsskydd i den omfattning som det varit angeläget att de hade haft.

Jag har velat anföra dessa omständigheter med anledning av att herr statsrådet framhöll att området vid Gullbergsvass var det lämpligaste ur ekonomisk synpunkt för den aktuella godsterminalen. Enligt min mening bör man då lägga märke till att SJ till följd av bristerna i besittningsskyddet och till följd av gåvobrevet 1926 inte behöver vidkännas några kostnader för vare sig marken eller de anläggningar som nu finns på området. Om SJ fått ikläda sig dessa kostnader är det möjligt att den ekonomiska bedömningen blivit en annan. Jag vill påstå att en sådan bedömning varit riktigare ur samhällsekonomisk synpunkt. Förutsättningarna för en sådan bedömning har emellertid saknats. SJ ser naturligtvis dessa spörsmål ur företagsekonomisk synpunkt. Givetvis talar då gåvobrevet och det faktum,

att företaget inte behöver vidkännas kostnader vare sig för marken eller för de anläggningar som nu finns på området, för Gullbergsvass. Jag förstår också att herr statsrådet — som har att tillse att statens intressen tillvaratages inom ramen för gällande bestämmelser — har svårt att underkänna den bedömning som SJ här gjort.

Jag vill emellertid inte se denna fråga som ett isolerat fall. Den återspeglar nämligen de brister som finns i lagstiftningen och som allt oftare gör sig gällande. Det är önskvärt att man får fram ett bättre besittningsskydd när det gäller arrenden av detta slag. Allt oftare händer det att mark tas i anspråk för ändamål av allmänt intresse. Finns det då inte ett lämpligt avvägt besittningsskydd, blir den enskilde lidande härpå, och inte heller kan man få till stånd en riktig samhällsekonomisk avvägning. Jag vill därför uttala den förhoppningen att dessa frågor uppmärksammas vid den pågående översynen av arrendelagstiftningen. Som jag ser saken är behovet av en lagändring här mycket stort.

Jag vill särskilt tacka herr statsrådet för den del av svaret som gäller anstånd för de berörda företagen att avflytta från området. Det är uppenbart att det finns möjligheter till ytterligare anstånd — åtminstone för en del av de berörda företagen. Jag vill uttala den förhoppningen att herr statsrådet följer utvecklingen av den här frågan och tillser att varje möjlighet att ge ytterligare anstånd tillvaratages. De omständigheter som jag här berört och antytt talar för att man tar alldeles speciell hänsyn till de enskilda — både företagare och anställda — i detta fall. Det är också av vikt att de berörda så snart som möjligt får besked om ytterligare anstånd.

Med detta vill jag ännu en gång framföra mitt tack för svaret.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag vill upprepa att Göteborgs stad, som ju är den part som har arrenderat ut området, redan 1954 vars-

**Ang. undantag från bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik beträffande vissa transporter inom skogsbruket**

lades av statens järnvägar om att behov förelåg av området den 1 januari 1961. Man kan ju under sådana omständigheter inte tala om ett kort varsel.

Herr Mattsson tog upp de undersökningar som gjorts och ifrågasatte om det inte fanns andra områden än Gullbergsvass, som skulle vara lämpliga för ändamålet. I anslutning här till vill jag framhålla att statens järnvägar, Göteborgs stad och andra har vid ett otal undersökningar gemensamt prövat alla möjligheter att finna en alternativ lokalisering. Men man har kommit tillbaka till utgångspunkten och konstaterat, att Gullbergsvassområdet är det lämpligaste området. Det ansluter till två riksvägar, det ansluter direkt till statens järnvägar och utgör en utomordentligt förnämlig plats för en lokalisering av en godscentral av den typ och med de uppgifter som här avses.

Enligt vad jag inhämtat under hand från Göteborgs stad har arrendatorerna hela tiden varit medvetna eller i varje fall upplysta om att de kunde få avflytta från sina tomter med mycket kort varsel. Arrendatorerna har också haft korta arrendekontrakt. Dessa omständigheter i förening måste ha gjort dem medvetna om att de kunde bli nödsakade att snabbt flytta sina anläggningar till andra områden.

Herr **MATTSSON, TORSTEN**, (cp):

Herr talman! Vad beträffar det skriftliga besked som arrendatorerna enligt statsrådet skulle ha fått år 1954 om att de skulle komma att få avflytta, bör man å andra sidan komma ihåg att investeringar i fastigheter och andra anläggningar har gjorts för över 12 miljoner kronor enligt uppgifter som jag har fått. Vi vet också alla att det är svårt att anskaffa annan tomtmark.

Jag har för min del inte kunnat bli fullständigt övertygad om att de utredningar som har företagits i syfte att finna en möjlighet till förläggning av denna terminal till ett annat område i Göteborg är helt tillfredsställande. Om man

tagit hänsyn till dessa företag och till de ekonomiska synpunkterna i stort, hade kanske utredningen om möjligheterna att förlägga terminalen till annan plats också blivit en annan.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag vill än en gång framhålla att statens järnvägar, Göteborgs stad och andra inom staden gemensamt undersökt möjligheterna att finna en annan placering av denna godscentral, men det har inte lyckats. Det är de uppgifter jag har att lämna. Herr Mattsson har andra. Jag skall inte döma, jag överläter det åt kammaren.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

**Ang. undantag från bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik beträffande vissa transporter inom skogsbruket**

Ordet lämnades därefter ånyo till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Jonassons interpellation angående undantag från bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik beträffande vissa transporter inom skogsbruket, och nu yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Jonasson frågat mig, om man i fråga om sådan ändring i yrkestrafikförordningen, att jordbrukares och maskinhållares yrkesmässiga transporter i skogsbruket med jordbrukstraktorer eller dragbilar skulle undantas från tillämpningen av förordningens bestämmelser, kan förvänta förslag från 1953 års trafikutredning i så god tid, att proposition om frågans lösning kan behandlas av årets riksdag.

Med anledning härav får jag meddela följande.

Enligt vad jag erfarit har 1953 års trafikutredning nyligen slutjusterat ett betänkande rörande den statliga trafikpoli-

**Ang. undantag från bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik beträffande vissa transporter inom skogsbruket**

tiken. Betänkandet avses komma att överlämnas under maj månad. I betänkandet har utredningen bl. a. ingående behandlat det av herr Jonasson berörda spörsmålet i dess allmänna trafikpolitiska sammanhang, och utredningen framlägger förslag till en positiv lösning av frågan om skogskörslorna med traktortåg.

Det är givetvis inte möjligt för mig att nu säga, om och i så fall när trafikutredningens förslag kan komma att föreläggas riksdagen.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation.

Med hänsyn till den tidsnöd som synes råda här i dag och med hänsyn till att denna fråga tidigare har behandlats i riksdagen skall jag inte här draga upp all argumentering beträffande nödvändigheten av en ändring i lagstiftningen på detta område. Den kraftiga förändring som skett genom mekanisering på skogens område, där man gått över från häst- till traktordrift i allt större utsträckning, talar för sig själv. Skall en jordbrukare kunna utnyttja sin traktor, bör han ha möjlighet att få köra i skogen med densamma. Så kan ju ske även nu, men då måste han, därest han kör åt andra, söka särskilt tillstånd hos länsstyrelsen. Vidare måste han söka tillstånd att få köra utan trafikkort därest han inte innehar sådant, och det hela är en omständlig procedur.

Man frågar sig varför man på lagstiftningens område skall ligga så långt efter utvecklingen, att allt detta skall vara nödvändigt. Enligt uppgifter jag har fått lär inom Umeå jägmästdistrikt cirka 80 procent av skogskörningarna utföras med traktor. Man förstår då också nödvändigheten av att en lagändring kommer till stånd. Det kan inte vara riktigt att de allra flesta körare skall behöva söka dessa tillstånd.

Ifrån centerpartiets sida har vi sedan flera år krävt en ändring. År 1960 ledde våra motioner till resultat, trodde vi.

Andra lagutskottet underströk att inte minst för de grupper av arbetstagare som av ålder varit sysselsatta med hästkörslor i skogen innebär de gällande bestämmelserna på grund av den fortgående mekaniseringen av jordbruket ett allvarligt hinder, och utskottet ansåg ifrågasättande spörsmål så betydelsefullt att detsamma måste prövas med sådan skyndsambhet att förslag i ämnet snabbt skulle kunna framläggas. Vad utskottet sålunda anförde gav riksdagen till känna i skrivelse till Kungl. Maj:t.

Riksdagen har både 1953 och 1960 understrukit att frågan om att ge jordbrukare möjlighet att utföra skogstransporter skyndsamt bör lösas. Då man vid fjolårets riksdag ansåg sig kunna räkna med utredningsförslag under 1960, hade man förutsatt att frågan skulle behandlas av 1961 års riksdag. Enär propositionslistan i januari inte upptog något sådant förslag fann jag mig föranlåten att interpellera.

Även om kommunikationsministern vid detta tillfälle har mycket av sina tankar och omsorger i rymden får man ändå inte glömma bort denna för näringslivet så viktiga fråga.

1953 års trafikutredning har arbetat länge, och med hänsyn till utvecklingen borde det ha varit möjligt att bryta ut frågan långt tidigare. Nu säger kommunikationsministern att 1953 års trafikutredning nyligen slutjusterat ett betänkande rörande den statliga trafikpolitiken, och betänkandet torde komma att överlämnas nu i maj månad. I betänkandet har utredningen ingående behandlat dessa spörsmål, och det är troligt att det nu är möjligt att snarast framlägga förslag till positiv lösning av frågan. Låt mig bara här säga att detta inte är en dag för tidigt och att jag är glad över att ett förslag nu synes vara i annalkande. Låt mig vidare få uttala den förhoppningen att kommunikationsministern snarast lägger fram ett sådant förslag till riksdagen så att denna fråga kan lösas redan före nästa virkessäsong.

I förhoppning att så sker ber jag ännu en gång att få tacka för svaret.

**Ang. bestämmelserna om minimiflyghöjd**

Överläggningen ansågs härmed slutad.

**Ang. bestämmelserna om minimiflyghöjd**

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **ANDERSSON**, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Harald Petterssons interpellation angående bestämmelserna om minimiflyghöjd, fick nu ordet och anförde:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Harald Pettersson frågat mig om jag anser att den tekniska utvecklingen medfört att flygning på låg höjd åsamkar större olägenheter för människor och djur än tidigare samt — därest så är fallet — om jag avser att vidtaga åtgärder i syfte att genom ändring av bestämmelserna om minimiflyghöjd eller på annat sätt minska dessa olägenheter.

Med anledning härav vill jag anföra följande.

Den flygtekniska utvecklingen har onekligen medfört, att bullernivån från flygplan ökat i icke ringa omfattning. Den huvudsakliga anledningen härtill är övergången till jetflygplan med allt högre flyghastigheter. Bullerproblemen har under lång tid fortlöpande uppmärksamrats inom flygledningen och en rad åtgärder har vidtagits i syfte att minska flygbullerstörningarna. Så sent som år 1956 företogs sålunda i samarbete med statens institut för folkhälsan en bullerutredning, som bl. a. resulterade i att då gällande lägsta normala flyghöjd höjdes från 150 till 500 meter. Samtidigt höjdes lägsta normala flyghöjden över tätbebyggt samhälle från 300 till 1 000 meter. Under de senaste åren har bearbetningen av bullerproblemen ägt rum i nära kontakt med 1956 års flygbullerutredning.

Särskilda olägenheter sammanhänger med överljudsflygningar. Erfarenheterna av i samband därmed förekommande s. k. överljudsknallar och dessas störande inverkan i form av buller och mekanisk åverkan är relativt begränsade. Ut-

redning rörande dessa problem pågår. I avvaktan på resultatet av denna utredning har bl. a. lägsta höjd för överljudsflygning höjts från 3 000 till 10 000 meter.

För att flygvapnets förband skall kunna lösa sina uppgifter i krig måste de i fredstid öva under förhållanden som så nära som möjligt liknar tänkbara krigsförhållanden. Detta innebär bl. a. att utbildning och tillämpningsövningar i flygning på låg höjd måste genomföras. Lågflygningar förlägges i största möjliga utsträckning till speciella lågflygstråk, som förlagts med hänsyn tagen till bebyggelse, terränghinder o. s. v. Stråken överses fortlöpande med hänsyn till ny bebyggelse m. m. Eftersom lågflygstråken bl. a. av ekonomiska skäl ej bör ligga alltför avlägset från flygflottillerna, är svårigheterna stora att få en sträckning helt över terräng utan bebyggelse. Vissa störningar kan därför uppstå trots omfattande försiktighetsåtgärder. Chefen för flygvapnet anser dock att övning i lågflygning i större omfattning än hittills kan bedrivas över ödemarksterräng i Norrland och över hav. Föreskrifter härom kommer att meddelas. Av taktiska skäl måste emellertid en del tillämpningsövningar förläggas till områden utanför fastställda lågflygstråk. Vid dessa flygningar väljes flygvägen så att tätbebyggelse, sjukhus, kyrkogårdar, badplatser och pälsdjursfarmer undviks.

I samband med start och landning uppkommer speciella flygbullerproblem. Det är härvid oundgängligt att bebyggelse, som ligger i omedelbar närhet av flygfält, måste överflygas på låg höjd. Enligt de flygsäkerhetsföreskrifter som reglerar start- och landningsförfarandet skall bullerproblemet beaktas så långt flygsäkerheten medger. Vid de olika militära flygplatserna har i enlighet härmed fastställts lokala start- och landningsprocedurer med vederbörlig hänsyn tagen till befintlig bebyggelse. I syfte att ytterligare nedbringa bullernivån vid flygplatserna företogs i anslutning till den år 1956 i samarbete med statens institut för folkhälsan företagna utred-



ningen en ökning av flyghöjden för jettflygplan i det s. k. trafikvarvet från 250 till 400 meter. Ytterligare skärpta bestämmelser, som skall reglera användning av full motoreffekt i samband med start, överväges för närvarande.

Överträdelse från flygförarnas sida av gällande höjdbestämmelser måste bedömas som mycket allvarliga. Enligt vad jag inhämtat verkställes noggranna undersökningar omedelbart då avsteg från bestämmelserna gjorts eller misstänkes. Jag förutsätter, att noggrann kontroll även framdeles sker av att gällande bestämmelser om lägsta flyghöjd efterföljes.

De åtgärder som hittills vidtagits i syfte att förhindra störningar på marken torde knappast ha kunnat göras mer omfattande om — vilket är nödvändigt — hänsyn också tages till flygsäkerheten och till kraven på flygförbandens övningsmöjligheter. En kontinuerlig bearbetning av bullerproblemen måste emellertid ske. Så snart nya rön och erfarenheter framkommer, som ger anledning till ändringar av föreskrifter eller påkallar åtgärder av annat slag, måste sådana också vidtagas. Jag förutsätter att chefen för flygvapnet liksom hittills noggrant bevakar förevarande spörsmål och vidtager nödiga åtgärder. Jag vill också erinra om att 1956 års flygbullerutredning, efter omfattande utredningar av förevarande frågor, inom den närmaste tiden kommer att avgiva betänkande.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för det mycket utförliga svaret på min interpellation. Jag hade inte alls tagit upp att överträdelse skulle ha gjorts av de gällande bestämmelserna, utan jag var intresserad endast av de bestämmelser som statsrådet nu så utförligt har redogjort för, beträffande olika flyghöjder, som naturligtvis för en lekman kan vara svåra att bedöma.

Jag fäste mig vid att den lägsta flyghöjden över tätorter är 1 000 meter,

Ang. bestämmelserna om minimiflyghöjd medan den ute i glesbygden är 500 meter. Det bor faktiskt människor även ute i glesbygderna, och lågflygningarna kan i många fall vara ganska besvärande, i all synnerhet som utvecklingen gått så snabbt och man har fått jettflygplan som är oerhört störande.

Men det är framför allt inte detta utan flygvapnets lågflygövningar jag tänkte på. Herr statsrådet har sagt att man måste ta tillbörlig hänsyn till flygvapnets möjligheter att i fredstid öva sina förband. Jag har full förståelse för detta. Men dessa lågflygningsstråk kommer att i icke oväsentliga fall gå över områden där det bor människor, och det kan vara mycket besvärande för dem när planen går ned på mycket låga höjder.

Vi vet vad som händer. Vi vet att de kreatur som går på bete — omkring två miljoner kreatur går ute nu — blir mycket förskräckta, i vissa fall flyr de över stängsel, och det åsamkar skador och besvär. Vi vet att minckonor biter ihjäl sina ungar i rena paniken. Äldre människor blir rädda, men efter några sekunder har vi återhämtat oss, eftersom vi kan fatta det hela.

Men vad händer med det lilla barnet, som är två, tre eller fyra år och sitter i sandlådan och leker utan att kunna fatta vad som egentligen sker? Det finns fall där föräldrarna fått mycket stora besvär med sina barn på grund av det chockartade buller och den lufttrycksförändring som uppstår när flygplan går ned på mycket låg höjd.

Jag är inte oförstående för att flygvapnet måste ha möjlighet till övningar. Jag tycker det är glädjande att chefen för flygvapnet har ställt sig mycket positiv och nu är beredd att förordna lågflygningsområden över ödemark och över hav.

Jag är litet förvånad när statsrådet till sist säger att de åtgärder som har vidtagits inte kunnat göras mer omfattande med hänsyn bl. a. till de militära övningsuppgifterna. När nu chefen för flygvapnet själv ställer sig positiv och säger att man mycket väl kan förlägga lågflygningsområdena till ödemarker och hav, tycker jag att man borde ha

**Ang. befälsordningen inom försvaret**

kunnat vidta en sådan åtgärd tidigare bl. a.

Jag uttrycker den förhoppningen att ingenting försummas på detta område och att man även tar hänsyn till de människor som bor i glesbygderna. Jag tycker mig förmärka en positiv inställning från försvarsministerns sida, och kan vi också påräkna en positiv inställning hos chefen för flygvapnet ser jag ljus på möjligheterna till en lösning av problemet. Jag ber än en gång få tacka för herr statsrådets svar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

---

**Ang. befälsordningen inom försvaret**

Ordet gavs därefter ånyo till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara jämväl herr Lundströms interpellation angående befälsordningen inom försvaret, och nu yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Lundström frågat mig när jag beräknar att underlag för ställningstagande till de personalorganisatoriska konsekvenserna inom arméns olika truppslag av riksdagens principbeslut 1960 rörande befälsordningen inom armén skall föreligga. Vidare har herr Lundström frågat på vilket sätt jag är beredd medverka till att befälssystemet vid armén i dess helhet men även inom försvaret i övrigt snarast ges en enhetlig och ändamålsenlig utformning i överensstämmelse med riksdagens principbeslut.

Jag vill erinra om att vid beslutet föregående år angående befälsordningen vid armén riksdagen gav sin anslutning till principen att en precisering av befälsbehoven inom arméns truppslag skulle klarläggas på grundval av en detaljmässig redovisning av det personella innehåll i krigsorganisationen. En sådan redovisning förelåg i samband med principbeslutet endast för infanteriet och ka-

valleriet. För dessa truppslag kunde därför preciserade förslag beträffande personalbehoven framläggas, vilka förslag riksdagen biföll. I avsikt att få behoven vid arméns övriga truppslag på motsvarande sätt preciserade tillsattes i omedelbar anslutning till riksdagsbeslutet efter Kungl. Maj:ts bemyndigande en särskild delegation, 1960 års befälsstatsdelegation.

Denna delegation genomför sitt arbete under samverkan med berörda militära myndigheter. Det har därvid visat sig att de detaljmässiga konsekvenserna av den omfattande nydaning av vår armés krigsorganisation, som är nödvändig med hänsyn till den snabba militärtekniska och taktiska utvecklingen, icke kunnat preciseras i så snabb takt som tidigare antagits. Jag vet emellertid att delegationens arbete bedrivs med all tillbörlig skyndsamhet och har god förhoppning att i väsentliga delar underlag för ställningstagande till här berörda frågor skall kunna föreligga redan innevarande år.

Vad beträffar genomförandet av ett enhetligt befälssystem inom armén bör det framhållas att enligt Kungl. Maj:ts uppdrag det praktiska förverkligandet av befälsordningsbeslutet är i full gång. Redan i fjol omlades grundutbildningen för underofficerare ur samtliga truppslag enligt de nya riktlinjerna, och i år omlägges på samma sätt grundutbildningen för samtliga aktiva officerare. Vidareutbildning av befälspersonalen i anslutning till de förändrade uppgifterna påbörjas likaledes i år i stor omfattning. Det bör emellertid understrykas att ett genomförande av en reform av den genomgripande innebörd som den nya befälsordningen innebär måste omspänna ett antal år. De ansvariga myndigheterna är i intensivt arbete med dessa frågor. Men våra såväl personella som materiella resurser sätter dock vissa gränser för den takt i vilken reformen kan genomföras.

Jag vill gärna här understryka vad jag också i tidigare sammanhang framfört, att det är av stor betydelse att befälssystemen inom de olika delarna av

försvarmakten bringas till så stor överensstämmelse som möjligt. Vid förverkligandet av denna tanke synes det angeläget att ha möjlighet att närmare kunna överblicka de praktiska konsekvenserna av den omdaning av stora delar av våra marina stridskrafter och av vårt luftförsvar som påbörjats. Sådana möjligheter föreligger ännu icke. Jag bedömer det därför lämpligast att för närvarande koncentrera resurserna på att fullfölja befälsreformen vid armén för att därefter igångsätta utredning om den nya befälsordningens tillämpning vid övriga försvarsgrenar. De speciella problem som hänför sig till frågor rörande tjänsteställning är emellertid redan föremål för vidare bearbetning inom departementet.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ber jag att få framföra ett tack dels för att jag fått svaret så snabbt och dels för de upplysningar som ges i svaret.

Tyvär måste jag säga att där inte i alla avseenden finns så klara besked som jag skulle önskat. Statsrådet hoppas att befälsstatsdelegationens arbete skall i *väsentliga delar* ge underlag för ställningstagandet i de berörda frågorna för arméns vidkommande under innevarande år — mer vågar statsrådet tydligen inte lova, och det tycker jag med förlov sagt är i magraste laget. Det skulle exempelvis vara av stort värde att få veta om statsrådet tror sig kunna ta ställning i organisationsfrågan för berörda delar av armén i sådan tid att beslutet kan genomföras snarast efter årskiftet. Eftersom det material på vilket ställningstagandet skall grundas kan föreligga i år, förutsätter jag att det skulle finnas vissa möjligheter härtill.

När det gäller principbeslutets tillämpning inom marinen och flyget ger statsrådets svar inga preciserade utfästelser alls. Inte heller får jag något svar på min andra fråga, om statsrådet på något särskilt sätt anser sig kunna medverka till att befälssystemet vid försvaret som hel-

het med det snaraste ges en enhetlig och ändamålsenlig utformning i överensstämmelse med riksdagens principbeslut.

Anser inte herr statsrådet att det borde vara möjligt att på något sätt påskynda och underlätta det utredningsarbete som skall vara förutsättningen för ett ställningstagande till preciserade befälsbehov? Påståendet att man först nödvändigtvis skulle behöva överblicka de praktiska konsekvenserna av omdaning av marinen och luftförsvaret övertygar åtminstone inte mig, för så vitt därmed avses att omdaningens slutförande skulle behöva avvaktas eller kanske t. o. m. ytterligare något år därefter behöva förflyta. Omdaningen är ju redan i gång. Det förefaller mig inte orimligt att man då jämsides härmed skulle kunna göra tillförlitliga beräkningar av utformningen av befälsorganisationen för dessa försvarsgrenar. Innebär alltså herr statsrådets svar i detta avsnitt att dessa två försvarsgrenar skulle komma att få vänta i årtal på ett beslut om befälsorganisationen?

Det kan synas som om den fråga som jag här tagit upp är relativt obetydlig, särskilt om man ser den inom försvarets stora ram. Jag betraktar inte saken på det sättet. Jag tror tvärtom att det är en ganska stor fråga som jag har velat fästa uppmärksamheten på. Jag har i interpellationen klargjort skälen till att jag tagit upp saken. Det har sagts mig att det råder både olust och indignation inom berörda befälsgrupper ute vid förbanden över att den av riksdagen i princip beslutade befälsordningen ännu inte kunnat genomföras mer än i vissa avsnitt.

Jag vill inte här ta upp någon diskussion om lönefrågan, men jag tillåter mig att konstatera att det existerande fastlåsta läget, såsom säkert alla förstår, för både officerare och underofficerare innebär vissa avbräck vid löneförhandlingarna, eftersom hänvisningar till pågående utredning inte uteblivit vid dessa förhandlingar.

Enligt vad som upplysts mig har situationen emellertid också satt andra spår än oro efter sig. Bl. a. har ett inte obe-

**Ang. befälsordningen inom försvaret**

tydligt antal underofficerare som tjänstgjort som utbildningsbefäl vid signaltrupperna lämnat sina befattningar och gått över till civil anställning, t. ex. vid Sveriges radio och andra företag, där man har nytta av deras kunskaper. Avgången inskränker sig inte till denna grupp, utan motsvarande företeelse har även kunnat konstateras på andra håll. Det skulle vara till allvarlig skada för utbildningen av värnpliktiga om denna tendens till flykt av befäl från specialförbanden fortsätter och ökar. Om riksdagens principbeslut i fråga om befälsordningen kunde genomföras vid armén i dess helhet och i tillämpliga delar även vid de andra försvarsgrenarna skulle löne- och befordringsförhållandena komma i ett bättre läge. Nyttan härav för försvaret torde vara ostridigt.

Det är därför ytterligt väsentligt att herr statsrådet inte nöjer sig med att låta detta problem lösas efter den närdiga tågordningen utan att han gör en positiv och effektiv kraftansträngning för att påskynda saken. Ett löfte om en sådan åtgärd från herr statsrådets sida skulle jag betrakta som en värdefull behållning av denna interpellationsdebatt.

Herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag måste tyvärr säga att jag inte kan fatta herr Lundströms anförande på annat sätt än att herr Lundström tyvärr inte har hunnit sätta sig in i det jättekompex av frågor som vi här diskuterar.

Det svar som jag har gett på denna interpellation, som framställdes för blott några dagar sedan, innehåller endast några huvudlinjer. Det kommer att ta många år innan det principbeslut som riksdagen fattade i fjol om befälsreformen är helt genomfört. Hur många år är svårt att säga. Inom armén hoppas vi, såsom jag har sagt i svaret, att i stort sett kunna klara det under de närmaste åren. När vi kommer att få det klart inom flyget och marinen beror på krigsorganisationens utformning inom dessa båda försvarsgrenar.

Det arbete som här utföres bedrivs

med all möjlig skyndsamhet, och det var förutsett när principbeslutet i fjol fattades att det skulle ta flera år innan befälsreformen är fullt genomförd. Jag har från underofficersförbundet aldrig hört något klagomål i denna fråga. Man har inom förbundet varit fullt på det klara med att det måste ta sin tid att genomföra reformen. Jag kan förstå att enskilda underofficerare vill ha en snabbar ordning, men de som är väl insatta i vad det är fråga om och som vet att denna reform faktiskt har diskuterats och förberetts i många decennier innan den fått sin nuvarande utformning är fullt medvetna om att det nu ändå sker någonting väsentligt i befälsfrågan.

Jag tror inte att jag nu vill diskutera med herr Lundström de andra problem som han tog upp, nämligen lönefrågorna och det missnöje som i det avseendet förekommer inom underofficersförbundet. Det är en helt annan sak, som har med de uppgörelser att göra som träffats under B-listeförhandlingarna i år i samband med frågan om fänrikslönerna, där underofficerarna ansett att en motsvarande löneuppflyttning borde ha skett för deras vidkommande. Det förekommer inte någon flykt från underofficersyrket här i landet. Det finns ingen som hoppar av; herr Lundström har fel uppgifter på den punkten. När det gäller svårigheten att behålla viss teknikerpersonal som vill gå till enskilda företag sedan de fått utbildning inom försvaret så är det en lönefråga, där staten inte har kunnat hävda sig. Vi har emellertid för att möta denna avtappning gjort provisoriska lönereregleringar för denna speciella och mycket viktiga teknikerpersonal inom armén. Men det problemet tror jag inte att man skall behandla i samband med frågan om befälsreformen.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag är medveten om att jag inte behärskar denna stora fråga i alla dessa detaljer. Syftet med min interpellation var emellertid att få vissa upplysningar rörande *takten* när det gäller förverkligandet av riksdagens prin-

cipbeslut. Jag konstaterar att vissa upplysningar också har givits, som jag visserligen inte tycker är tillfredsställande på alla punkter, men som dock lämnar någon större klarhet än som rädde tidigare.

Inte heller har jag velat ta upp frågan om lönerna för den berörda personalen, vilket jag inte anser bör ske i detta sammanhang. Jag har bara konstaterat att det faktiskt förekommer — och jag tror inte att jag är fel underrättad — en viss personalavtappning, som man inom berörda personalkategorier anser sammanhänga med att riksdagens principbeslut icke har kunnat genomföras och som man är orolig för skall fortsätta, om det dröjer ytterligare många år.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

#### Ang. skjutövningar på Ravlunda skjutfält

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara även herr Åkessons interpellation angående skjutövningar på Ravlunda skjutfält, erhöll ånyo ordet och anförde:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Åkesson frågat mig vilka åtgärder jag avser vidtaga för att de vid övnings-skjutning från Ravlundafältet inträffade olyckstillbudet till sjöss inte skall upprepas.

Ravlunda skjutfält omfattar en drygt 4 kilometer lång kustremsa vid stranden av Hanöbukten. På skjutfältet pågår under i stort sett hela året skarpskjutningar med främst pansartruppernas förband. Vid praktiskt taget samtliga skjutningar utgöres riskområdet av dels skjutfältet eller del därav, dels ock vattenområdet utanför fältet intill ett avstånd från stranden varierande mellan 3 och 16 km. 1958 års försvarsbeslut innebär att antalet pansarenheter ökar. Under 1950-talet har stridsvagnar anskaffats för stora belopp. En förutsättning för en effektiv

Ang. skjutövningar på Ravlunda skjutfält skjututbildning med den nya stridsvagnsmaterielen är att Ravlunda skjutfält kan utnyttjas utan omfattande störningar.

Grundläggande bestämmelser rörande säkerhetstjänsten vid skjutningar m. m. inom armén finns i säkerhetsinstruktionen för armén. Denna innehåller, bland annat, bestämmelser om avspärrning och övervakning av riskområden samt om varningsmeddelanden. För Ravlunda skjutfält har därjämte chefen för Skånska pansarregementet genom regementsorder år 1957 fastställt detaljerade säkerhetsbestämmelser.

Enligt nämnda bestämmelser skall vid skjutning på Ravlundafältet iakttagas, bland annat, följande. Meddelanden om avsedda skjutningar skall införas i Underrättelser för sjöfarande och i ortspressen samt uppläsas i radio. Meddelanden skall dessutom tillställas vissa fiskare i fältets närhet. En del av dessa meddelanden skall — enligt särskild överenskommelse — av vederbörande fiskare uppsättas på anslagstavlor i hamnar m. m. När skjutning pågår på fältet, skall röda signaler vara hissade vid den nordligaste och sydligaste gränsen i kustbandet för riskområdet samt på säkerhetstornet. Det farliga området skall övervakas av särskilda säkerhetsposter — vid skjutning under mörker mot mål i sjön med hjälp av strålkastare. Vid behov skall därjämte för övervakning anlitas en radaroperatör med radarbuss. Om något fartyg trots nämnda tillkännagivanden och signaler kommer in i riskområdet, skall skjutningen omedelbart avbrytas och kan givetvis icke återupptagas förrän fartyget lämnat området.

Med anledning av inträffade olyckstillbud i Hanöbukten i samband med skjutningar på Ravlunda skjutfält har vissa åtgärder vidtagits från militär sida. Sålunda har militärbefälhavaren i I. milo hos landsfogden i Kristianstads län hemställt om utredning av det inträffade. Härav föranledd polisutredning pågår för närvarande. Vidare har förhandlingar ägt rum med berörda fiskare vid Ravlunda. Därvid har vissa överenskommelser träffats i syfte att skapa bättre kon-

### Ang. skjutövningar på Ravlunda skjutfält

takt mellan fiskarna och vederbörande militära personal och därmed ökad säkerhet. Chefen för Skånska pansarregementet har i anslutning till nämnda förhandlingar hos militärbefälhavaren gjort framställning om, bland annat, följande åtgärder i säkerhetssyfte: utredning av frågor rörande berörda fiskares yrkesutövning inom riskområdet och förutsättningarna för ersättning för förlorad arbetsförtjänst på grund av skjutningar, anskaffning av nytt säkerhetstorn med modern radar för Ravlundafältet, anskaffning av radioanläggning för fältet, utrustning — genom Kronans försorg — av fiskebåtar med radio samt inrättande av en befattning för skjutfältsofficer för skjutfältet. Denna framställning har gjorts helt nyligen. Regementschefen har genom regementsorder den 12 maj 1961 provisoriskt utfärdat kompletterande säkerhetsföreskrifter för skjutningar på fältet. Dessa syftar till att — i avvaktan på högre myndigheters ställningstaganden — underlätta kontakterna mellan fiskarna och skjutledningen samt att så långt möjligt tillmötesgå fiskarnas önskemål om senareläggning av tiden för skjutningarnas början. Slutligen har regementschefen hos länsstyrelsen i Kristianstads län hemställt om utfärdande av förbud vid vite för fartyg och båtar att utan tvingande skäl passera avlyst område vid nämnda skjutfält. Länsstyrelsens beslut föreligger ännu inte.

Det är självfallet att säkerheten vid skjutningar på de militära skjutfälten bör ägnas all uppmärksamhet och att alla rimliga åtgärder bör vidtagas för att häva eventuella brister i säkerheten. Åtgärderna får dock icke innebära att möjligheterna att disponera skjutfälten i erforderlig utsträckning inskränkes, där andra möjligheter att lösa säkerhetsfrågorna finnes. Åtgärder i syfte att öka säkerheten på Ravlundafältet har, som framgår av det föregående, redan vidtagits. Huruvida ytterligare åtgärder är erforderliga torde — med ledning av resultaten av pågående utredningar — i första hand få bedömas av de militära myndigheterna. Jag förutsätter att ärendet handlägges med skyndsamhet.

Vissa åtgärder som föreslagits av chefen för pansarregementet torde förutsätta medgivande av Kungl. Maj:t. — Innan myndigheternas utredningar slutförts, är jag dock icke beredd att taga ställning i dessa frågor.

Herr AKESSON (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på interpellationen.

Säkerhetstjänsten vid Ravlundafältet har tidigare knappast kunnat sägas fungera tillfredsställande. Av svaret framgår dock att chefen för Skånska pansarregementet hos militärbefälhavaren gjort framställning om åtgärder för att förbättra säkerheten vid detta skjutfält. En av orsakerna till att intermezzon förekommit är att kontakten mellan fiskarna och militärledningen vid fältet inte fungerat tillfredsställande. Sålunda har man ej haft någon fast personal vid skjutfältet för säkerhetstjänsten därstädes. Det har inträffat att förband från annan ort, som haft skjutningar vid Ravlundafältet, själva svarat för säkerhetstjänsten. Man kan knappast begära att personer som tillfälligt vistas på fältet skall kunna nöjaktigt sköta denna detalj. Det är därför med tillfredsställelse jag noterar förslaget om en skjutfältsofficer vid Ravlundafältet.

Fiskarna har att vid utövandet av sitt yrke ta hänsyn inte blott till skjutningarna på Ravlundafältet. Vid passage genom riskområdet kan väderleken påverka tidpunkten när fiskarna återvänder eller avlägsnar sig från detta. Det är därför nödvändigt att fiskebåtarna utrustas med radio och att radioanläggning finns på skjutfältet, så att kontakt kan erhållas mellan båtarna och skjutfältet. Ett nytt säkerhetstorn med modern radar behövs också på fältet, och jag noterar med tacksamhet att en sådan anläggning kommer till stånd. Ävenså vill jag tacksamt notera att skjutningarna skall kunna börja senare på dagen, så att fiskarna får möjlighet att gå ut och sätta sina nät och garn innan skjutningarna påbörjas.

**Ang. förskoleväsendets fortsatta utbyggnad**

Omedelbart efter det senaste intermezot hemställde chefen för P 2 i Hässleholm hos länsstyrelsen i Kristianstads län om utfärdande av förbud vid vite för fartyg och båtar att passera avlyst område vid nämnda skjutfält. Denna hemställan möttes av bestämt motstånd från fiskarna och utgjorde otvivelaktigt ett märkbart irritationsmoment. Risksektorn från skjutfältet sträcker sig från Åhus i norr i en vid båge ned mot Baskemölla i söder. Skulle detta område fridlysas under längre tider genom »förbud vid vite för fartyg och båtar att utan tvingande skäl passera» bleve fisket inom dessa farvatten nästan omöjliggjort. Här kommer även fiskarna vid Åhus och i Vik med i bilden.

De förslag om förbättrade förhållanden som framlagts av chefen för Skånska pansarregementet är resultatet av en konferens mellan militärledningen och fiskarna i Vitemölla och Kivik. Resultatet noteras med tillfredsställelse. Dock kunde vid detta tillfälle tillåtits närvara den kommunala representant som infann sig, enär förhållandena på detta område har stort intresse även för Kiviks kommun som helhet.

Jag vill uttala den förhoppningen att kontakterna mellan fiskarna och militärledningen skall kunna resultera i bättre förhållanden. Man kan ju redan nu konstatera att en viss avspänning har skett.

Slutligen vill jag ännu en gång tacka för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

---

**Ang. förskoleväsendets fortsatta utbyggnad**

Statsrådet fru LINDSTRÖM, som tillkännagivit, att hon ämnade vid detta sammanträde besvara herr Per-Olof Hansons interpellation angående förskoleväsendets fortsatta utbyggnad, fick nu ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Per-Olof Hanson har frågat socialministern när denne räknar med att kunna förelägga riksdagen

förslaget om vidgad utbildningskapacitet vid landets förskoleseminarier samt de ytterligare förslag berörande förskoleväsendets fortsatta utbyggnad som föranledes av 1958 års förskollärarytredning och kompletterande utredningar.

Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

1958 års förskollärarytredning lade hösten 1960 fram förslag om utbyggnad av förskoleseminarierna. Utredningen föreslog att seminarierna skulle förstärkas, att utbildningen i viss utsträckning skulle samordnas med annan lärarutbildning och att tillsynen över utbildningen samt över daghem och lekskolor skulle flyttas från socialstyrelsen till skolöverstyrelsen. Vid remissbehandlingen av betänkandet har behovet av en ökad utbildningskapacitet vid seminarierna allmänt vitsordats. Likaså har förslaget om förstärkande förordats. Däremot har starkt delade meningar kommit till uttryck beträffande tillsynsfrågorna och frågan om samordning av förskollärarytbildningen med annan lärarutbildning.

Med hänsyn till bristen på förskollärare skulle det ha varit önskvärt om förslaget till utbyggnad av seminarieorganisationen kunnat framläggas redan i år. Detta har emellertid inte varit möjligt. Remissbehandlingen av betänkandet avslutades inte förrän i december 1960. Efter en genomgång av remissvaren stod det klart att vissa kompletterande undersökningar måste genomföras innan en mer definitiv ståndpunkt kan tas till utbildningens organisation och utbyggnad. Det sagda gäller främst frågan om tillsynen över seminarierna och frågan om samordning med annan lärarutbildning. Undersökningar härom pågår inom social- och ekklesiastikdepartementen. Jag räknar med att arbetet härmed skall kunna slutföras i så god tid att förslaget om en ändamålsenlig organisation skall kunna föreläggas nästa års riksdag.

Interpellanten har berört frågan om utbildningskapaciteten vid de båda seminarierna i Stockholm, Södra KFUK:s pedagogiska institut och Socialpedago-

**Ang. förskoleväsendets fortsatta utbyggnad**

giska seminariet. Verksamheten vid Södra KFUK:s pedagogiska institut beräknas komma att nedläggas i höst. Interpellanten befarar att utbildningskapaciteten på grund härav kommer att minska. Den kraftiga förstärkning av statsbidraget till förskollärarytbildningen, som beslutats av årets riksdag, har skapat förutsättningar för att under nästa budgetår anspråken på de olika huvudmännens ekonomiska insatser för verksamheten blir mindre än förut. Jag utgår därför ifrån att den nuvarande utbildningskapaciteten skall kunna upprätthållas även i Stockholm.

Slutligen vill jag erinra om att årets riksdag anvisat 40 000 kronor till en ett-årig kurs för ofullständigt utbildad personal. Härigenom kan ett tillskott på ca 30 förskollärare med godtagbar kompetens påräknas.

**Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):**

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Även om det inte var det statsråd som jag hade ställt interpellationen till, har jag i svaret fått ett besked, nämligen att förslag skall framläggas för 1962 års riksdag. Vi får väl då ta fasta på det och hoppas att det verkligen kommer fram ett förslag som tar ett så pass kraftigt grepp om denna fråga att en lösning kan nås efter åtminstone två decenniers nästan oavbruten utredningsverksamhet utan att man egentligen har kommit någonstans.

Det är känt att bl. a. frågan om vem som skall vara tillsynsmyndighet har vållat stridigheter. Åtminstone skyller man på den saken då man förklarar varför man inte tidigare nått fram till något resultat. Jag godtar emellertid tidsschemat. Var remissbehandlingen inte klar förrän i december, kan man kanske ha förståelse för att förslaget inte kan framläggas förrän nästa år, även om detta kanske hade varit möjligt med litet större iver inom departementet.

Det finns dock åtskilliga frågor som

jag skulle vilja ta upp. När propositionen nu skall skrivas skulle man vilja veta, huruvida man i kanslihuset fortfarande räknar med såsom en arbetshypotes vad som står i direktiven för 1958 års förskollärarytredning, där det rörande kostnaderna heter: »I den mån utredningsmännen finner ökade statliga insatser erforderliga för att utbildningsbehovet skall kunna tillgodoses bör de överväga på vad sätt en sådan ökning kan åstadkommas inom ramen för det samlade statliga stödet för den halvöppna barnavården.» Detta är ett kortare uttryck för att det inte får kräva mera pengar av statskassan. Jag frågar då statsrådet: Är detta kanslihusets arbetshypotes när det gäller utbildningen av personal för den halvöppna barnavården? I så fall beivlar jag att vi kan ställa några större förhoppningar på den kommande propositionen.

Interpellationssvaret innehåller en förhoppning om att utbildningskapaciteten under de närmaste åren i avvaktan på detta nya stora »grepp» inte skall behöva krympa. Det sägs både i årets statsverksproposition och i interpellationssvaret att man utgår ifrån att man har säkerställt åtminstone den nuvarande utbildningskapaciteten. »Minst nuvarande nivå» heter det på något ställe. Är det så även i Stockholm? Det kan vara rätt svårt att exercera med siffrorna här, men ändå kan man tvivla.

Låt mig här göra en sidoanmärkning med anledning av vad som sägs alldeles i slutet av interpellationssvaret, där det talas om en kompletteringskurs. Den kommer väl att göra sitt under förutsättning att det finns tillräckligt underlag för nya sådana kurser. Är så inte fallet blir nog inte resultatet så bra.

Om man ser på hur det förhåller sig med utbildningskapaciteten, finner man att Södra KFUK, som avslutar sin verksamhet i år, skickar ut sammanlagt 76 elever, och nästa år skickar Socialpedagogiska seminariet ut 66 elever. Med detta nya »grepp», om vilket vi inte vet hur det kommer att utformas, och med de 200 000 kronor, som riksdagen beslutade om för någon månad sedan, bör



**Ang. förskoleväsendets fortsatta utbyggnad**

man kunna nå ett resultat för Stockholms del under 1963 och 1964 som för vartdera året skulle stanna vid ungefär 56 utexaminerade elever. Då kan man ju knappast göra gällande att utbildningskapaciteten för Stockholm står sig.

Jag vill här till foga några ytterligare frågor angående det aktuella läget i Stockholm. När är avsikten att den dubblade utbildningen skall börja i Stockholm? Föreligger det för dagen besked till dem som har att omsätta detta i praktiken hur dessa 200 000 kronor skall fördelas? Hur mycket skall gå till Stockholm och hur mycket skall gå till andra håll? Om detta skall kunna vara klart till hösten gäller det ju att anställa personal och lösa lokalfrågorna, vilket inte är en lätt uppgift här i Stockholm. Man skall ha inventarier och klara av intagningsformaliteter. Hur ligger det för dagen till med den saken?

Det gjordes i förrgår en uppvaktning för statsministern i den här frågan, och de som gjorde den uppvaktningen talade om den katastrofala situationen i fråga om utbildningen av förskollärare och den lika katastrofala bristen på dylika lärare. Det är starka ord, och det är klart att man kan diskutera huruvida man skall tala om en katastrofsituation. Det beror väl litet på hurudan målsättning man har, men det är alldeles uppenbart att läget länge har varit sådant att den önskvärda utbyggnaden har stoppats på ett utomordentligt allvarligt sätt på grund av personalbrist, beroende bland annat just på att utbildningskapaciteten har varit otillräcklig. Detta har haft de praktiska konsekvenserna att det på många håll här i Stockholm inte går att få in ett barn i lekskola förrän i sexårsåldern, och då är det för sent, det kan jag demonstrera med exempel från min egen familj. Barnen låter sig knappast anpassas i en lekskola i den åldern. Skall det vara någon mening med det hela bör det ske åtskilligt tidigare.

Ja, jag har ställt flera frågor här och jag avvaktar med spänning statsrådets svar.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

**Statsrådet fru LINDSTRÖM:**

Herr talman! Interpellanten är ju inte riktigt tillfreds med svaret och önskar ytterligare besked på en rad punkter. Han beklagar alltså dröjsmålet med den definitiva lösning av seminariefrågan, som alla hoppas på, och däri kan jag instämma med honom. Men svårigheterna härvidlag — och de belyses av remissopinionen med dess många stridiga meningar — bottnar ju i att somliga betraktar småbarnsinstitutionerna såsom socialt betingade med god kroppslig vård och allmän fostran till anpassning i grupplivet som främsta uppgifter, medan andra ser dessa institutioner som ett förberedande skede för den riktiga skolan, med främst pedagogiska uppgifter. Om socialstyrelsen eller skolöverstyrelsen skall utöva tillsynen över förskoleseminarierna är därför ingen formell fråga, som man skyller ifrån sig på, som herr Hanson sade, utan en fråga som man inte kan springa runt, om man skall förstatta seminarierna och öka deras kapacitet. Frågan har intimt sammanhang med hela det praktiska frågekomplex om utbildningens förläggning som 1958 års förskollärarytredning för sin del ville lösa genom en samordning av förskollärarytredningen med annan lärarutbildning — detta för att effektivt kunna utnyttja administration, lärare och lokaler på de platser där förskollärarytbildning nu bedrivs eller är avsedd att bedrivas. Det är just dessa frågor, som måste bli föremål för fortsatta undersökningar, om man skall kunna finna en hygglig lösning av seminariefrågan.

Herr Hanson vill veta om kostnadsramen är fixerad av direktiven för 1958 års förskollärarytredning. Jag vill bara säga att vad vi nu tar ställning till är utredningsförslaget, där de sakkunniga inte har dröjt vid den punkten i direktiven, och till den remissopinion som

**Ang. förskoleväsendets fortsatta utbyggnad**

kommit till uttryck kring utredningens betänkande, samt slutligen till de aktuella behov som vi måste räkna med. Med hänsyn till allt detta får vi försöka att åstadkomma en god och konstruktiv lösning. Redan i år har riksdagen lagt på 200 000 kronor på förskollärarytbildningen, pengar som inte fanns med i bilden, när direktiven skrevs. Jag utgår ifrån — utan att här närmare vilja ange hur vi kommer att fördela dessa pengar — att en så pass god del kommer att gå till Stockholm som krävs för att kunna fortsätta den förhandling som påbörjats med Stockholms stad, Södra KFUK och HSB beträffande frågan om utbildningslinjerna i Stockholm.

Herr Hanson tog också upp frågan om seminariernas otillräckliga kapacitet, och han använde ordet katastrofläge om bristen på förskollärare. Jag vill säga att samhället på detta område möter samma svårigheter som vid sin utbildning av t. ex. sjuksköterskor, d. v. s. att avgången ur yrket är påfallande stor på grund av giftermål. Antalet nu verksamma förskollärare uppgår till i runt tal 1 800, och den årliga avgången är cirka 12 procent, d. v. s. 200 å 210 om året. Det betyder att samhället för närvarande skulle tillgodogöra sig i genomsnitt 8—9 tjänsteår per förskollärare, som utbildas på dess bekostnad. Nyexaminationen är 230 årligen, varför alltså marginalen för en utökning av förskoleinstitutionen inte är så stor. Det har herr Hanson rätt i. Men jag har redan påpekat den extrautbildning, som kommer att inledas och som skall ge oss 30 nya förskollärare nästa budgetår. I avvaktan på den definitiva lösningen av seminariefrågan skulle jag också vilja peka på den möjlighet till rekrytering, som Stockholms stad just tagit fasta på, då staden i dagarna börjat annonsera, att det finns deltidsarbete för gifta förskollärare, och på så sätt försöker locka fram de arbetskraftsreserver som vi vet finns bland de gifta. Få yrken lämpar sig väl i själva verket så bra för deltidsjänster som detta yrke med 3—4-timmars-pass bland småbarn.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Det förefaller som om statsrådet Lindström ansåg att frågan om tillsynen är så pass besvärlig och har så många återverkningar, att den måste knäckas innan något kan göras. Det är möjligt att det förhåller sig så. Jag vill inte bestrida det, men låt mig bara göra det påpekandet, att denna fråga om tillsynsmyndighet ju har stötts och blötts sedan 40-talet. Kan inte någon ta ett grepp och bestämma hur det skall bli? Det är ju bättre än att förhålla så att ingenting blir gjort under årtionden.

Får jag sedan fatta statsrådets svar när det gäller kostnaderna så, att den riktpunkt för statens insatser som statsrådet formulerade i direktiven 1958 inte längre är gällande, utan att man nu kan tänka sig en mera realistisk linje i denna fråga?

Jag fick inte något besked på min fråga om när fördelningen av dessa 200 000 kronor skall ske. Det är verkligen ganska brått om det skall gå att ordna nya kurser till hösten med hjälp av dessa medel. Jag hänvisar till lokalfrågorna, personalfrågorna, intagningsproceduren och allt sådant. Man kan inte ge besked om pengarna i juni och begära att man i september skall vara i gång med kurserna här i Stockholm. Det finns ingen möjlighet att klara det.

Det är väl riktigt att man på detta område som på så många andra områden, när det gäller kvinnliga yrken, har en rätt betydande avgång. Jag tycker att en naturlig reflexion inför denna avgång är den, att då får vi väl öka intagningskapaciteten ordentligt, så att vi får tillräckligt med personal kvar. Men det är ju det man inte gjort. Förra året hade vi över 800 ansökningar till seminarierna, men man kunde inte ta in mer än 230, om jag inte minns fel. Detta har varit ett notoriskt förhållande under många år. Det är ju ingen nyhet att avgången är så pass stor, utan så har det varit länge, och ändå har detta inte föranlett några särskilda åtgärder utan det har fått fortsätta år efter år med

påföljd att situationen blivit svårare och svårare.

Även om vi, som vi alla får hoppas, nästa vår skall få ett ordentligt förslag i frågan, kommer det att dröja en del år innan resultaten mognar ut i form av fler förskollärare. Detta innebär i själva verket, att även om man tar ett betydande grepp genom ett riksdagsbeslut nästa år, kommer vi att ha en bristsituation långt in på senare delen av 60-talet, vilket verkligen är en mycket allvarlig sak.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

#### Ang. socialförsäkringens organisation

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 45, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring,

2) lag angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskaps hjälp,

3) lag om överflyttande på riks-försäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riks-försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen,

4) lag om försäkringsdomstol,

5) lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring,

6) lag om besvär över försäkringsrådets beslut,

#### Ang. socialförsäkringens organisation

7) lag angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggs-pension,

8) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension,

9) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, m. m.,

10) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

11) lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare,

12) förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning,

13) förordning angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket och

14) reglemente angående förvaltningen av riks-försäkringsverkets fonder,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

I sistnämnda förslag inginge bland annat följande, nämligen att riksdagen måtte

dels för sin del fatta principiellt beslut om att bolag, som avsåges i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skulle äga meddela försäkring enligt nämnda lag,

dels godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjuk-kassorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs-pension m. m.

Propositionen hade, såvitt anginge de därvid fogade författningsförslagen samt de båda förslag, som här ovan angivits,

### Ang. socialförsäkringens organisation

hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt hade propositionen hänvisats till statsutskottet.

I propositionen hade framlagts förslag om att socialförsäkringens organisation skulle bli mera enhetlig.

Enligt förslaget skulle lokalsjukkasorna från och med den 1 januari 1962 avskaffas och sjukförsäkringen handhavas av kassor, motsvarande de nuvarande centralsjukkasorna. Varje sjukkasseområde skulle i regel komma att omfatta en landstingskommun eller en stad, som ej tillhörde sådan kommun. Lokalsjukkasornas expeditioner skulle omvandlas till lokalkontor för de nya sjukkasorna. Lokalsjukkasornas styrelser skulle komma att ersättas av lokala försäkringsnämnder, i allmänhet en för varje primärkommun, vilka skulle tillhandagå de nya sjukkasorna med råd och upplysningar. En försäkringsnämnd skulle bestå av 5—7 ledamöter, vilka samtliga skulle utses av kommunen.

Inom de nya sjukkasorna skulle enligt förslaget icke finnas något ombudsmöte. Sjukkassestyrelsen skulle bestå av 7 ledamöter, av vilka en, ordföranden, skulle utses av Kungl. Maj:t, en av medicinalstyrelsen, en av länsstyrelsen och fyra av landstinget eller staden.

Den i propositionen förordade organisationen innebar, att sjukkasorna, när nya invalidpensionsregler beslutats och utgivande av ATP-pensioner bleve aktuellt, skulle utvecklas till lokalorgan även för folkpensionering och ATP. Några lagförslag av denna innebörd hade icke nu framlagts, men riksdagens godkännande hade begärts av riktlinjerna för pensionsärendenas handläggning inom sjukkasorna i framtiden.

Enligt dessa riktlinjer skulle invalidpensionsärenden prövas av särskilda organ inom sjukkasorna, kallade pensionsdelegationer. En sådan delegation skulle bestå av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, som skulle vara densamme som sjukkassestyrelsens ordförande, två av medicinalstyrelsen utsedda läkare och två ledamöter, valda av

landstinget eller staden. En representant för länsarbetsnämnden skulle, utan att äga rösträtt, kunna deltaga i delegationens sammanträden. Ärendena skulle föredragas i delegationen av en särskild tjänsteman hos sjukkassan, som skulle föreslå en pensionsavdelning inom kassan. Ärenden rörande ålderspension, barnpension och änkepension i nya fall skulle avgöras av tjänstemän på dessa avdelningar. De inkomstprövade folkpensionsförmånerna — kommunala bostadstillägg, hustrutillägg och änkepensioner i äldre fall — skulle prövas av de föreslagna försäkringsnämnderna.

Riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen skulle enligt propositionsförslaget den 1 juli 1961 sammanslås till ett ämbetsverk, benämnt riksförsäkringsverket.

Besvär över riksförsäkringsverkets och försäkringsrådets beslut i socialförsäkringsfrågor skulle enligt förslaget från och med den 1 juli 1961 prövas av en nyinrättad försäkringsdomstol, bestående av en president och minst 4 försäkringsdomare, som skulle vara lagfarna, samt minst 4 icke lagfarna ledamöter, som skulle hava uppdraget som bisyssla. Domstolen skulle bli domför med tre lagfarna och två icke lagfarna ledamöter. Prejudikatfrågor skulle kunna avgöras i plenum.

För att yrkesskadeförsäkringen senare skulle kunna inordnas i samma organisation som de övriga obligatoriska socialförsäkringarna hade föreslagits, att riksdagen skulle fatta principiellt beslut om att de s. k. socialförsäkringsbolagen icke skulle få meddela yrkesskadeförsäkring efter utgången av år 1965.

Vidare hade i propositionen föreslagits, att bestämmelserna om beräkning av pensionsgrundande inkomst i lagen om försäkring för allmän tilläggs pension skulle ändras, så att samma regler skulle gälla för sådan beräkning, vare sig inkomsten härrörde av anställning eller av annat förvärvsarbete. De nya reglerna skulle tillämpas även på 1960

års inkomster. Tiden för anmälan om undantagande från försäkringen, såvitt anginge inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, skulle utsträckas till den 31 augusti 1961. Inom samma tid skulle också en redan gjord anmälan om undantagande kunna återkallas utan att undantagandet påverkade pensionsrätten.

Slutligen hade föreslagits sådana ändringar i folkpensioneringslagen, att det s. k. fickpenningbeloppet till vissa anstaltsvärdade folkpensionärer höjdes till 50 kronor i månaden.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 51 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman* samt nr 67 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*, om ändrade pensionsbestämmelser för småföretagare,

de likalydande motionerna nr 281 i första kammaren av herr *Virgin* samt nr 235 i andra kammaren av fru *Kristensson* och fröken *Karlsson*, om höjning av maximibeloppet för frivillig sjukpenningförsäkring för studerande,

de likalydande motionerna nr 367 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 426 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, om vissa ändringar i lagen om försäkring för allmän tilläggspension (såvitt avsåges under 3. i motionerna upptaget yrkande),

de likalydande motionerna nr 501 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 586 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, om viss reformering av den allmänna tilläggspensioneringen (såvitt motionerna avsåge beräkning inom den allmänna tilläggspensioneringen av pensionsgrundande inkomst för företagare),

de likalydande motionerna nr 502 i första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* samt nr 593 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Eliasson* i Mo-

**Ang. socialförsäkringens organisation**  
holm, angående den pensionsgrundande inkomsten inom den allmänna tilläggspensioneringen, ävensom

de likalydande motionerna nr 509 i första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* och nr 595 i andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.*, angående beräkningen av pensionsunderlaget för företagare inom den allmänna tilläggspensioneringen;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 623 i första kammaren av herr *Alexanderson m. fl.* och nr 741 i andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 625 i första kammaren av herrar *Kaijser* och *Sveningsson* samt nr 739 i andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 626 i första kammaren av herrar *Nord* och *Kronstrand* samt nr 738 i andra kammaren av herrar *Antby* och *Jönsson* i Ingemarsgården,

de likalydande motionerna nr 627 i första kammaren av herr *Pettersson, Harald, m. fl.* och nr 737 i andra kammaren av herr *Brandt* i Sätilla *m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 628 i första kammaren av herr *Virgin m. fl.* och nr 740 i andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 629 i första kammaren av herr *Sundin* och nr 743 i andra kammaren av herr *Boo*,

motionen nr 744 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäred *m. fl.*, ävensom

motionen nr 745 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäred *m. fl.*, i den del densamma hänvisats till behandling av lagutskott.

I motionerna I: 51 och II: 67 hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till innevarande års riksdag i syfte att möjliggöra för småföretagare att uppnå pensionering enligt lagen om försäkring för

**Ang. socialförsäkringens organisation**

allmän tilläggs pension på samma villkor som övriga försäkrade.

I motionerna I: 281 och II: 235 hade föreslagits en höjning av maximibeloppet beräffande frivillig sjukpenningförsäkring för studerande från 6 kronor till 8 kronor per dag.

I ett i motionerna I: 367 och II: 426 under 3. upptaget yrkande hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag från Kungl. Maj:t om undanröjande av den orättvisa, som för närvarande bestod däri, att företagare, vilka ej dreve sin rörelse i aktiebolagsform, icke kunde förvärva samma pensionsrätt som löntagare.

I motionerna I: 501 och II: 586 hade bland annat framställts yrkande av innebörd, att möjlighet skulle öppnas att vid beräkning av pensionsgrundande inkomst uppnå likställdhet mellan inkomst av annat förvärsarbete och anställningsinkomst men att den försäkrade skulle äga valfrihet att bestämma om och i vad mån en sådan likställdhet skulle tillämpas beträffande hans inkomst.

I motionerna I: 502 och II: 593 hade yrkats, att den gräns, vid vilken tredjedelsreduktionen började tillämpas, skulle höjas från dubbla till tredubbla basbeloppet.

Motionerna I: 509 och II: 595 innehöll yrkande om att inkomst av annat förvärsarbete skulle likställas med anställningsinkomst i avseende å beräkningen av pensionsgrundande inkomst.

I motionerna I: 623 och II: 741 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

dels att icke biträda förslaget rörande principbeslut om att bolag, som avsåges i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, efter utgången av år 1965 ej skulle äga meddela försäkring enligt nämnda lag,

dels att ej heller godtaga förslaget om fastställande redan nu av riktlinjer för den framtida ordningen för handlägg-

ning av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs pension m. m.,

dels att i överensstämmelse med lagrådets förslag införa sådana ändringar i det framlagda lagförslaget, att det allmänna i socialförsäkringsdomstolen komme att företrädas av en särskild representant.

I motionerna I: 625 och II: 739 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta, att invalidpensionsärenden skulle förberedas av pensionsdelegationen inom centralsjukkassorna men företagas till slutligt avgörande inom riksförsäkringsverket.

I motionerna I: 626 och II: 738 hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta sådan komplettering av det framlagda författningsförslaget, att tvåtredjedelsregeln vid beräkning av den pensionsgrundande inkomsten av annan förvärsverksamhet tills vidare bibehölls som en valmöjlighet vid sidan av möjligheten att försäkra sig för full pension, respektive helt utträda ur försäkringen.

I motionerna I: 627 och II: 737 hade föreslagits, att riksdagen skulle

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förutsättningslös utredning och förslag rörande ökad valfrihet beträffande deltagande med inkomst av annan förvärsverksamhet i den allmänna tilläggs pensioneringen i enlighet med vad i motionerna anförts;

II. besluta, att i avvaktan härpå nuvarande tvåtredjedelsregel tills vidare skulle gälla.

I motionerna I: 628 och II: 740 hade anhållits, att riksdagen måtte avslå i Kungl. Maj:ts proposition nr 45 gjord hemställen om principbeslut av innebörd, att bolag, som avsåges i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skulle äga meddela försäkring enligt nämnda lag.

I motionerna I: 629 och II: 743 hade hemställts, att ombudsmöte och ombuds församling måtte ingå i allmän sjukkas sa för handläggande av val av styrelse-

ledamöter, uppdragande av allmänna riktlinjer för verksamhet inom kassans område m. m. samt att ombudsför- samlingen måtte utgöras av företrädare för kommunerna i enlighet med vad i motionerna anförts,

att ovannämnda ombudsmöte måtte tillsätta ledamöter i pensionsdelegation i enlighet med vad i motionerna anförts,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla, att efter erfor- derlig prövning de författningsförslag, som föranleddes av ovanstående prin- cipyrkanden, måtte föreläggas 1961 års höstriksdag, varvid särskilt borde beak- tas vad i motionerna anförts om lokala organ inom socialförsäkringsorganisa- tionen, dels giva till känna vad i motio- nerna anförts om socialförsäkringsorga- nisationen m. m. i städer, som ej tillhör- de landsting.

I motionen II: 744 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta, att anslutning till allmänna tilläggs pensioneringen, så- vitt avsåge annan inkomst än inkomst av anställning, efter den försäkrades eget val skulle kunna ske *endera* med hela inkomsten till den del denna överskrede basbeloppet men ej dubbla bas- beloppet och med två tredjedelar av in- komsten till den del denna överskrede dubbla basbeloppet men ej sju och en halv gånger basbeloppet *eller* med hela inkomsten till den del denna överskrede basbeloppet men ej sju och en halv gånger basbeloppet, samt i skri- velse till Kungl. Maj:t anhålla om utred- ning och förslag rörande valfrihet mel- lan olika pensionsnivåer inom allmänna tilläggs pensioneringen i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen II: 745 hade i en med A betecknad punkt hemställts, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 45 måtte besluta

a) att avslå propositionens förslag om att holag, som avsåges i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgång- en av år 1965 skulle äga meddela för- säkring enligt nämnda lag,

#### Ang. socialförsäkringens organisation

b) att riksförsäkringsverkets talan hos försäkringsdomstolen skulle föras av all- mänt ombud,

c) att försäkringsdomstolen tills vi- dare skulle bestå av fyra lagfarna leda- möter och tre icke lagfarna ledamöter,

d) att ersättning till enskild part för inställelse vid försäkringsdomstolen skulle utgå, såvitt inställelsen skett på kallelse av domstolen,

e) att bemyndiga Kungl. Maj:t dels att föreskriva, att ersättning inom sjukför- säkringen skulle utgå för försäkrads kostnader för sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektrici- tet eller hetluft eller annan därmed jäm- förlig behandling eller för konvalescent- vård, dels att fastställa grunder för så- dan ersättning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1) det i motionerna I: 502 och II: 593 upptagna yrkandet;

2) det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet om särskild repre- sentant för det allmänna i socialförsäk- ringsprocessen;

3) det i motionerna I: 626 och II: 738 upptagna yrkandet;

4) det i motionerna I: 627 och II: 737 under II. upptagna yrkandet;

5) de i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandena, såvitt de innebure avslag å de i propositionen framlagda förslagen om sjukförsäkringens lokala organisation;

6) det i motionen II: 744 upptagna yr- kandet att den s. k. tvåtredjedelsregeln skulle bibehållas såsom en valmöjlighet vid sidan av det i propositionen fram- lagda förslaget; samt

7) de i motionen II: 745 under A. b) —e) upptagna yrkandena, såvitt de hän- visats till lagutskott,

I. måtte — med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 281 och II: 235 funnit att, utöver vad som föreslagits i propositionen, viss ändring

**Ang. socialförsäkringens organisation**

borde ske i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring — för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i nämnda lag med de ytterligare ändringar, att ingressen, 48 § och övergångsbestämmelserna erhöles under punkten angivna lydelse;

II. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om försäkringsdomstol;

III. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring;

IV. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om besvär över försäkringsrådets beslut;

V. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension, varigenom jämväl motionerna I: 51 och II: 67, det i motionerna I: 367 och II: 426 under 3. upptagna yrkandet samt motionerna I: 509 och II: 595 finge anses tillgodosedda och besvarade;

VI. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension;

VII. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.; samt

VIII. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

B. att riksdagen måtte antaga följande genom propositionen framlagda författningsförslag, nämligen

I. förslaget till lag angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

II. förslaget till lag om överflyttande på riksförsäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen;

III. förslaget till lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare;

IV. förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning;

V. förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket; samt

VI. förslaget till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder;

C. att riksdagen måtte — med bifall till det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande socialförsäkringsbolagens rätt att meddela yrkesskadeförsäkring, det i motionerna I: 628 och II: 740 upptagna yrkandet samt det i motionen II: 745 under A. a) upptagna yrkandet — avslå Kungl. Maj:ts begäran, att riksdagen måtte för sin del fatta principiellt beslut om att bolag, som avsåges i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skulle äga meddela försäkring enligt nämnda lag;

D. att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärenden, det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet samt det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet rörande tillsättningen av ledamöter i pensionsdelegation — förklara sig godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för



handläggning inom de allmänna sjuk-kassorna av ärenden rörande folkpen-sion och allmän tilläggs-pension m. m.; samt

E. att följande motioner, nämligen

- 1) I: 281 och II: 235;
- 2) I: 501 och II: 586, såvitt de be-handlats i förevarande utlåtande;
- 3) I: 502 och II: 593;
- 4) I: 627 och II: 737;
- 5) I: 629 och II: 743; samt
- 6) I: 744,

i den mån de icke kunde anses besva-rade genom vad utskottet i utlåtandet hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De av utskottet i punkten A I föreslag-na ändringarna i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring inneburo, att max-imibeloppet beträffande frivillig sjuk-penningförsäkring för studerande från och med den 1 januari 1962 skulle hö-jas från 6 till 8 kronor per dag. Därjäm-te skulle införas ett övergångsstadgan-de om dispens från de för den frivilliga försäkringen i 49 § sjukförsäkringslagen stadgade ålders- och hälsovillkoren för dem som omedelbart före ikraftträdan-det hade försäkring av ifrågavarande slag och som inom sex månader från ikraftträdandet anmälde, att de önskade övergå till högre sjukpenning eller sjuk-penningtillägg.

Reservationer hade avgivits

med direkt anknytning till de i pro-positionen framlagda förslagen

1. vid 9 § förslaget till lag om försäk-ringsdomstol (avsåge ersättning till part i anledning av personlig inställelse vid domstolen)

av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Rimmerfors* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i re-servationen angivits, samt att utskottet med bifall till det i motionen II: 745 under A. d) upptagna yrkandet bort hemställa, att 9 § lagen om försäkrings-

Ang. socialförsäkringens organisation domstol måtte erhålla i reservationen angiven lydelse;

II. vid utskottets hemställan under C (avsåge socialförsäkringsbolagens fram-tid)

av herrar *Strand*, *Nils Elowsson*, *Axel Svensson*, *Lars Larsson* och *Bengtsson* i Varberg, fröken *Sandell* samt herrar *Johansson* i Södertälje och *Fredriksson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, re-servationen visade, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen måtte — med avslag å det i motioner-na I: 623 och II: 741 upptagna yrkan-det rörande socialförsäkringsbolagens rätt att meddela yrkesskadeförsäkring, det i motionerna I: 628 och II: 740 upp-tagna yrkandet samt det i motionen II: 745 under A. a) upptagna yrkandet — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag besluta, att bolag, som avsåges i 1 § la-gen om yrkesskadeförsäkring, icke ef-ter utgången av år 1965 skulle äga med-dela försäkring enligt nämnda lag;

III. vid utskottets hemställan under D (avsåge pensioneringens lokala admini-stration)

A. av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Edström*, *Söderquist*, *Anderson* i Sunds-vall, *Rimmerfors* och *Gustavsson* i Al-vesta, vilka ansett, att utskottets yttran-de bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen — med bifall till det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handlägg-ningen av pensionsärenden samt med avslag på det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet och det i mo-tionerna I: 629 och II: 743 upptagna yr-kandet rörande tillsättningen av leda-möter i pensionsdelegation — måtte av-slä det i propositionen framlagda för-slaget om att riksdagen måtte fatta prin-cipbeslut rörande riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjuk-kassorna av ären-den rörande folkpension och allmän tilläggs-pension m. m.;

**Ang. socialförsäkringens organisation**

B. av herrar *Kajser* och *Hamilton*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärendena och det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet samt med bifall till det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet — förklara sig godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukkassorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggspension m. m. med det undantaget, att invalidpensionsärendena borde förberedas av pensionsdelegationerna inom sjukkassorna och företagas till slutligt avgörande inom riks-försäkringsverket;

*utan direkt anknytning till de i propositionen framlagda förslagen*

IV. angående särskild partsrepresentation för det allmänna — ett allmänt ombud — i socialförsäkringsprocessen

av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Edström*, *Kajser*, *Söderquist*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Hamilton*, vilka ansett att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet i anledning av motionerna I: 623 och II: 741 samt motionen II: 745 bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till innevarande riksdags höstsession, att det allmänna fr. o. m. år 1962 i försäkringsdomstolen skulle företrädas av en särskild partsrepresentant i enlighet med vad lagrådet förordat;

V. angående valfrihet beträffande deltagande med inkomst av annat förvärvsarbete vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst inom den allmänna tilläggspensioneringen

av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Edström*, *Kajser*, *Söderquist*, *Anderson* i

Sundsvall, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Hamilton*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet — med bifall till motionerna I: 501 och II: 586, såvitt de behandlats i förevarande utlåtande, motionerna I: 627 och II: 737 samt motionen II: 744, såvitt de innehöller yrkanden om utredning och om förslag rörande ökad valfrihet, ävensom i anledning av motionerna I: 626 och II: 738 — bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om så skyndsamt utredning av frågan om valfrihet mellan olika pensionsnivåer inom den allmänna tilläggspensioneringen i enlighet med vad reservanternas anförde, att förslag i frågan kunde föreläggas innevarande års höstriktdag.

Herr talmannen anförde, att överläggningen i fråga om förevarande utlåtande tillika finge omfatta frågor, som berördes i statsutskottets utlåtande nr 115; eventuella yrkanden vid sistnämnda utlåtande skulle dock ställas först sedan jämväl detta utlåtande föredragits.

Fru **SVENSON** (cp):

Herr talman! Andra lagutskottets utlåtande nr 45 innebär, att en genomgripande reformering av socialförsäkringarnas administration tillstyrkes. Det är att märka att detta sker under politisk enighet vad de stora och grundläggande riktlinjerna för administrationen beträffar. Det finns reservationer, men dessa gäller inte huvuddragen i förslaget. Inrättandet av försäkringsdomstolen som högsta prövningsinstans i socialförsäkringsärenden, sammanslagningen av riks-försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen till ett ämbetsverk benämnt riks-försäkringsverket och utbyggnaden av organisationen på länsplanet i anknytning till de nuvarande centralsjukkassorna är huvudpunkter som vi alla är ense om.

Även om vi är ense om dessa huvuddrag, bör vi dock ha klart för oss att det kan bli befogat med nog så betydelsefulla ändringar i fråga om både

det ena och det andra — och detta kanske i en nära framtid. Jag kan erinra om att frågan om lokaliseringen av riks-försäkringsverket och försäkringsdomstolen ännu är olöst. Här vill jag instämma i och kraftigt understryka vad den statliga lokaliseringsutredningen framhållit i sitt remissyttrande. Departementschefen har inte nu velat ta ställning till lokaliseringsspörsmålet. Det finns ingen anledning att kritisera den ståndpunkten. Utredningsförslaget bör givetvis avvaktas innan man fattar beslut i frågan. Men jag vill erinra om att detta är en betydelsefull fråga, som vi måste ta ställning till inom en relativt nära framtid.

Den nya administrationen innebär något av ett slutsteg på vägen från folkrörelserna och folkrörelsestadiet till socialförsäkringarna som en samhällelig uppgift. Att vi kunnat bli ense om ett sådant steg måste bero på att vi är ense om att samhället har vissa givna förpliktelser i fråga om socialförsäkringarna. Enigheten om hur mycket och på vilket sätt samhället skall bestyra och icke bestyra på detta område är väl inte total, men den är tillräcklig för enighet om detta steg på administrationsområdet. Trots detta finns det anledning att understryka att folkrörelseanknytningen och inte minst den lokala förankringen har ett värde. De har ett värde för medborgarnas förtroende för och solidarisering med försäkringsverksamheten. Det är också ett mycket omfattande och oegennyttigt arbete som nedlagts på det lokala planet. Detta försvinner nu i mycket stor utsträckning. Det finns anledning påpeka dessa ting.

Den nya administrationen kan te sig rationell och förnämlig. Vi får ändå inte tro att den är fix och färdig i och med det beslut vi går att fatta. Vi får inte bli förvånade om det blir gnissel i början och om inte allt fungerar perfekt från första stund. Vi bör vara beredda att vidta ändringar och modifikationer, om så skulle erfordras.

Om jag så går över till att kommentera några särskilda avsnitt i förslagen, vill jag börja med försäkringsdomsto-

**Ang. socialförsäkringens organisation**

len. Inrättandet av en sådan högsta prövningsinstans måste hälsas med tillfredsställelse. Utan tvivel föreligger behov av en samordnad prövning i högsta instans av socialförsäkringsärendena. På senare tid har ju inträffat rättsfall som understrukt detta behov.

Vi är emellertid tre reservanter, två centerpartister och en folkpartist, på en punkt rörande försäkringsdomstolen. Reservationen gäller att enskild part som kallas till domstolen skall ha rätt till ersättning. Man måste förutsätta att det har betydelse för målets riktiga prövning, om domstolen kallar enskild part. Det är då i hög grad otillfredsställande att vederbörandes ekonomiska möjligheter att inställa sig vid domstolen skall vara avgörande. Har han inte råd att inställa sig, måste ju domstolens prövning av frågan bli lidande härav. Anser man det erforderligt att domstolen kallar enskild part till muntlig handläggning, måste man ta konsekvensen och skapa de ekonomiska möjligheterna för den enskilde att inställa sig. Den som bor på den ort, där domstolen finns, kan givetvis inställa sig för en ringa kostnad. Men för den som har ett femtital mil att resa blir det en mycket betydande kostnad. Det kan inte vara rimligt att den enskildes ekonomiska möjligheter och bostadsort skall inverka på möjligheterna till rätt och riktig prövning i domstolen.

Också i ett annat avseende hör jag till reservanterna i fråga om försäkringsdomstolen. Den reservationen gäller det allmänna ombudet i riks-försäkringsverket eller en partsrepresentant för det allmänna. Lagrådet har föreslagit en sådan partsrepresentant. Departementschefen har inte ställt sig avvisande i princip, men vill åtminstone till en början ha en annan ordning. Enligt propositionens och utskottsmajoritetens mening skall riks-försäkringsverket underställa ärenden för domstolens prövning. Detta innebär att olika befattningshavare och avdelningar i verket skall ha en sådan uppgift om hand. Dessa befattningshavare och avdelningar sysslar med olika försäkringsgrenar — och det

### Ang. socialförsäkringens organisation

är lätt att de har olika meningar och synsätt. Det kan lätt uppstå motsättningar.

Vi reservanter menar att det är bättre om en instans, det allmänna ombudet, har denna uppgift om hand och för det allmännas talan vid domstolen. Det måste vara bättre med ett sådant ombud som inte är direkt engagerat i handläggningen av någon speciell försäkringsgren. Vi stöder oss också på lagrådets förslag. Vi menar att det är bäst att börja tillämpa denna ordning snarast möjligt i stället för att börja inarbeta en annan ordning och sedan övergå till den vi vill ha.

I propositionen har föreslagits att socialförsäkringsbolagens rätt att teckna allmän yrkesskadeförsäkring skall upphöra med utgången av år 1965. Den uppfattningen kan inte utskottsmajoriteten dela. Vi anser att socialförsäkringsbolagen på detta område utträttat ett synnerligen gott arbete till gagn för alla parter. Jag kan också erinra om vad Kooperativa förbundet anfört i sitt remissyttrande, nämligen att konkurrensen mellan olika försäkringsinrättningar är av värde. Motiveringen för att socialförsäkringsbolagen skulle upphöra med denna verksamhet är att yrkesskadeförsäkringen är föremål för överväganden. Det kan bli så att yrkesskadeförsäkringen kan komma att upphöra som självständig försäkringsform.

Jag vill inte skriva på några växlar in blanco, men jag vill ändå framhålla att starka skäl talar för en utveckling i den riktningen. Men det är en sak för sig. Så länge yrkesskadeförsäkringen består, bör inte socialförsäkringsbolagen uteslutas. De har inte på något sätt misskött sig. Det finns inte någon anledning till denna brådska. Man bör avvakta beslutet om yrkesskadeförsäkringens framtida utformning och ställning. Som jag ser saken, är det principiellt felaktigt att gå till väga på det sätt, som föreslagits i propositionen. Det kan också erinras om att administrationsnämnden varit enig om att socialförsäkringsbolagens rätt på detta område inte skall inskränkas. Nämnden har direkt sagt ut,

att man bör avvakta utredningsarbetet om samordning av socialförsäkringsgrenarna, innan man vidtager någon ändring. En följd av detta är att frågan inte blivit remissbehandlad. Det oaktat har den upptagits i propositionen.

En principiell motsvarighet härtill finns enligt min mening i fråga om första beslutsinstans för pensionsärendena. Det gäller inkomstprövade pensioner, främst invalidpensioner. Dessa bekostas nu med dels statliga medel, dels kommunala medel. Beslutsrätten kan sägas vara delad mellan kommunerna och pensionsstyrelsen. Enligt propositionen och utskottsmajoriteten skall man nu besluta, att beslutsrätten skall tillkomma pensionsdelegationer på länsplanet, knutna till försäkringskassorna. Något kommunalt inflytande över besluten skall det inte bli.

För min del vill jag framhålla, att vi inom vår meningensriktning anser att invalidpensioneringen inte är någon kommunal uppgift. Vi menar att den uppgiften bör avlyftas kommunerna. Men innan vi avhänder kommunerna inflytandet på besluten, vill vi ha klarlagt att kommunerna inte skall bidra till kostnaderna. Vi vill inte komma i det läget, att kommunerna skall vara med och betala utan att kunna påverka besluten. Därför yrkar vi att frågan om beslutsrätten i dessa ärenden skall anstå, till dess man får klarlagt hur invalidpensionerna skall finansieras i framtiden.

Propositionen innehåller också förslag om att den s. k. två tredjedelsregeln i ATP för företagare och fria yrkesutövare skall slopas. Företagarinkomsten skall bli pensionsgrundande på samma sätt som löneinkomst. Departementschefen framhåller, att han framlägger förslaget för att gå företagarna och de fria yrkesutövarna till mötes.

Det är möjligt att man går vissa företagare till mötes genom att slopa två tredjedelsregeln. Men om man ser till alla företagare och fria yrkesutövare, är det inte någon särskilt god lösning. För en del — t. ex. fria yrkesutövare med goda inkomster och låga eller inga kapital- och amorteringsutgifter — kan reformen

vara befogad. Men det ställer sig annorlunda för t. ex. jordbrukare, småindustriidkare och hantverkare. Många av dem har betydande skulder och utgifter för räntor och inte minst en omfattande amorteringsplikt. De har svårt att avstå så mycket pengar, som kommer i fråga för ATP-avgift om några år. Deras amorteringar innebär ett betydande sparande, som är av betydelse för deras ålderstrygghet. Men de har behov av ett ordentligt familje- och efterlevandeskydd. Man går inte dessa grupper till mötes genom att slopa två tredjedelsregeln. Skall man gå dem till mötes, bör de ges rätt att välja mellan olika nivåer vid anslutningen till ATP. Då kan de få möjligheter att skapa det familje- och invaliditetsskydd samt den ålderstrygghet, som passar dem bäst med hänsyn till deras ekonomiska situation.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till följande reservationer, nämligen nr I, III A, IV och V, avgivna av under-tecknad m. fl. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Det digra utlåtande från andra lagutskottet, som nu behandlas, ger vid handen, att man är ganska belåten med den föreslagna nya ordningen på socialförsäkringens område. Utskottet tillstyrker, som kammaren torde ha märkt, i stort sett och tämligen enigt den kungl. propositionen. Det är endast på några få punkter olika meningar kommit till synes och givit anledning till reservationer.

Beträffande ett par av dessa hade jag tänkt säga några ord. Då fru Svenson emellertid — hon är reservant liksom jag — i sitt anförande redan berört dessa ting, kan jag i stor utsträckning inskränka mig till att understryka vad hon har anfört.

Låt mig endast framhålla ett par synpunkter, även om detta skulle medföra en upprepning.

I propositionen föreslås, att pensionsärendena — när nya invalidpensionsregler i sinom tid beslutats och ATP-pen-

Ang. socialförsäkringens organisation sioner börjar utbetalas — skall handhas av sjukförsäkringen, dvs. de nya sjukförsäkringarna. Inom sjukförsäkringen skulle arbetet utföras av särskilda s. k. pensionsdelegationer. Man vill ha ett principbeslut i den frågan redan nu.

Några utskottsledamöter har emellertid, som fru Svenson redan framhållit, framfört den meningen, att ett regionalt organ avsett för det relativt stora området, som sjukförsäkringen skall täcka, svårliken kan på ett tillfredsställande sätt handlägga de ärenden det här är fråga om. Alldeles säkert, menar reservanterna, kommer invalidpensionerna i framtiden att bli fler än nu, och det torde också kunna förutsättas att pensionsärendena blir mer svårbehandlade. Att man vid bedömningen troligen i större utsträckning än hittills kommer att ta hänsyn till vederbörandes återstående arbetsförmåga, gör detta än mer sannolikt.

Reservanterna anser att en sådan bedömning — för övrigt en ganska grannliga sak — knappast bör anförtros enbart åt sjukförsäkringen. Medverkan av en institution med lokal förankring, lokal arbetsmarknads- och personkännedom torde vara erforderlig, menar reservanterna. Skulle det vidare bli så — och det är väl ändå inte alldeles uteslutet — att kommunerna även i fortsättningen skall bidra till kostnaderna för invalidpensioneringen, förefaller det — och det vill jag särskilt understryka — såsom självklart att ett kommunalt organ skall medverka vid bedömningen av invalidpensionsärendena.

Med hänsyn härtill föreslår reservanterna, att slutligt ställningstagande till pensioneringens lokala organisation inte skall ske nu, utan först när lagförslag framlagts om utformningen av invalidpensioneringen och om folkpensioneringens finansiering. Något tvång att fatta beslut dessförinnan — innan man alltså riktigt vet hur framtiden kommer att te sig i dessa avseenden — förefinnes inte enligt vår mening. Ett principbeslut synes helt enkelt f. n. obehövt. Jag yrkar alltså bifall, herr talman, till reservation nr III A — liksom för övrigt fru Svenson redan gjort.

### Ang. socialförsäkringens organisation

Låt mig vidare understryka den i reservation nr V framförda meningen, att en viss valfrihet bör lämnas åt företagare att bestämma i vad mån deras inkomster av annat förvärvsarbete än lönearbete skall ingå i ATP-försäkringen såsom pensionsgrundande. Det varierande behovet av pensionskydd, liksom försäkringstagarnas mycket skiftande möjligheter att betala avgifterna, ger starkt stöd åt reservanternas mening. Reservanternas tillstyrker propositionens förslag om tredjedelsreduktionens avskaffande och att löneinkomst och företagarinkomst alltså i lika mån skall ge pensionsrätt, vilket vi finner rimligt och rättvist. Men vi föreslår att en utredning skyndsamt företages om viss valfrihet härvidlag och om denna valfrihets utformning i hela dess vidd.

Jag vet att denna fråga kommer att belysas av någon ytterligare talare. Jag nöjer mig därför med dessa korta antydningar och yrkar bifall till reservation nr V.

Slutligen yrkar jag bifall till reservation nr IV, vilken jag tror mig veta likaså kommer att mera utförligt beröras av en senare talare.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag vill också konstatera att detta omfattningsrika utlåtande av andra lagutskottet, som omfattar huvudsakligen organisatoriska förändringar inom socialförsäkringen men som också inom ett visst område berör villkoren för bestämmandet av de sociala förmåner som skall utgå, i stort sett har kunnat vinna en enig anslutning. De särmeningar, som föreligger i de till utlåtandet fogade reservationerna, rör alla problem som i större eller mindre grad kan betraktas som detaljproblem, även om vissa av dem ur principiell synpunkt måste betraktas som t. o. m. mycket viktiga.

I ett fall har lotten givit det utslaget, att utskottsmajoriteten gått emot propositionen. Den mening, som framförts i reservation nr II, representerar alltså propositionens förslag — fru Svenson har redan talat om att det här gäller socialförsäkringsbolagens framtid.

Jag vill beträffande denna ta upp till diskussion några principiella saker av vikt och även några praktiska ting som är av mindre principiell art. Den enligt vår mening viktigaste principen är, huruvida staten här skall ha monopol, eller om även enskilda intressen skall kunna få göra sig gällande inom området. Från vår sida skulle man kunna formulera saken så, att endast om väsentliga fördelar är att vinna med en statlig monopolställning, är den motiverad. Vi anser att så icke är fallet här. Jag återkommer till den saken litet senare.

Vidare vill jag tala om den principiella sidan vid behandlingen av ärendet. Fru Svenson har redan påpekat att frågan ännu inte har blivit utredd. Socialförsäkringens administrationsnämnd har påpekat, att saken inte är utredd och att det inte bör genomföras någon ändring, förrän frågan om yrkesskadeförsäkringens framtida utformning och beskaffenhet blivit avgjord.

Vidare har inte heller frågan blivit föremål för remissbehandling. Det är sant, att några få remissinstanser uttalat sig i frågan, när de avgivit yttranden om administrationsnämndens nu aktuella betänkande. Så vitt av propositionen framgår är det nio instanser, som har uttalat sig i frågan. Tre länsstyrelser har allmänt sagt, att det varit önskvärt att frågan om yrkesskadeförsäkringens administration kunnat bringas till sin lösning i detta sammanhang. Tre andra instanser har också i mera allmänna ordalag yttrat sig att det vore lämpligt att denna sak bleve ordnad vid detta tillfälle. Socialförsäkringsbolagens förening och Kooperativa förbundet motsätter sig att socialförsäkringsbolagen skall tvingas att upphöra. Riksförsäkringsanstalten — som vill bli ensam herre på täppan — framlägger i sitt remissyttrande det principförslag, som departementschefen gjort till sitt. Men alla andra remissinstanser har inte ansett sig böra beröra denna fråga, då man i det betänkande, som de skulle yttra sig över, sagt att denna fråga ännu inte var färdigutredd.

Vidare kan det också sägas att yrkesskadeförsäkringen meddelas enligt en

lag, som är beslutad av riksdagen på basis av en kungl. proposition, avgiven efter lagrådets hörande. Här skall man nu fatta beslut om principer för en lagändring utan att lagrådet haft möjlighet att yttra sig över den principen. Man binder sålunda lagrådet på sätt och viss från början och det är, såvitt jag kan förstå, icke ett alldeles korrekt förfarande.

Som fru Svenson påpekar har socialförsäkringsbolagen skött sin uppgift på ett sätt som inte kan ge anledning till kritik. Ur den synpunkten kan man säga att riksförsäkringsanstaltens yttrande inte är fullt korrekt, när den skriver att de skäl, som redan för fyrtio år sedan anfördes för en centralisering, under den gångna tiden endast vuxit i styrka. Ett motiv, som riksförsäkringsanstalten då anförde och tabellariskt belyste, var att de enskilda bolagen var för stränga, för snåla vid sin bedömning, vilket visade sig genom en hög procent ändringar i försäkringsrådet. Kritiken kunde gälla de allra första åren efter olycksfallsförsäkringslagens tillkomst, men den gäller inte nu. Nu förhåller det sig nämligen i stället tvärt om. Det visar sig nu att socialförsäkringsbolagen har ett icke obetydligt större procenttal av försäkringsrådet fastställda beslut än riksförsäkringsanstalten. Skillnaden är ungefär mellan 77 och 70 procent för bolagen respektive riksförsäkringsanstalten, och denna differens har i stort sett varit oförändrad under de senaste 15 åren.

Framför allt Kooperativa förbundet har i sitt remissyttrande pekat på betydelsen av en sund konkurrens, såsom fru Svenson också påpekat. Ett slopande av bolagen skulle medföra en betydande besparing, säger riksförsäkringsanstalten och propositionen. Anstalten säger sig konkret kunna uttrycka detta så, att den statliga inrättningen skulle kunna övertaga bolagens nuvarande verksamhet med en personalförstärkning som uppgår till hälften av bolagens personalstyrka.

Administrationsnämnden medger att det är mycket svårt att exakt beräkna riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader för närvarande, därför att an-

#### Ang. socialförsäkringens organisation

stalten handhar även vissa andra utgifter. Enligt en inom anstalten gjord uppskattning skulle riksförsäkringsanstaltens administrationskostnader uppgå till 4,8 miljoner kronor per år, medan socialförsäkringsbolagen, som har ett antal arbetare försäkrade som motsvarar ungefär två tredjedelar av riksförsäkringsanstaltens antal, har 5,96 miljoner kronor i administrationskostnader. Därjämte tillkommer 1,6 miljoner kronor, som bolagen erlägger till riksförsäkringsanstalten för vissa bestämda utgifter samt till försäkringsrådets utgifter.

Det är emellertid svårt att få jämförbara siffror. Riksförsäkringsanstalten har ett större antal småföretagare, vilket kanske betyder mera kostnader, bolagen har kanske betydligt fler större företagare, vilket skulle betyda förhållandevis något mindre utgifter. Riksförsäkringsanstalten får emellertid avgiftsuppbörden delvis gratis genom skattemyndigheterna, sjukkassorna uppträder som riksförsäkringsanstaltens ombud o. s. v. Riksförsäkringsanstalten har alltså vissa dolda förmåner.

Socialförsäkringsbolagen har också kunnat med mycket stor skärpa kritisera den gjorda jämförelsen och de har, enligt min uppfattning, mycket goda grunder när de påstår att administrationskostnaderna inte är högre än riksförsäkringsanstaltens.

Bland de belopp som riksförsäkringsanstalten anför som deras administrationskostnader ingick en avsevärd kostnad för arbetarskyddsåtgärder och dessutom avsättningar till pensionsfonder. Om försäkringen sköts riktigt gentemot de försäkrade, om stora belopp läggs ner på arbetarskyddsverksamhet, vilket socialförsäkringsbolagen verkligen gör, hur skulle de då kunna konkurrera i fråga om premier, om deras administration är dyrare än den i riksförsäkringsanstalten? Det har de i alla fall tydligen lyckats göra.

Bolagen har också kunnat visa att de generellt sett har kunnat avgöra sina ärenden snabbare än riksförsäkringsanstalten, i den mån man nu med visshet kan fastställa detta.

### Ang. socialförsäkringens organisation

Det sägs i administrationsnämndens betänkande, och det upprepas i propositionen, att eftersom antalet skadeärenden nedgått med 95 procent sedan samordningen med sjukförsäkringen under de första nittio dagarna genomfördes, så visar det socialförsäkringsbolagens ringa betydelse. När den allmänna invalidpensionen inträder kommer försäkringsbolagen att ha en mycket liten uppgift kvar.

Men det är att märka, att de fall som är kvar efter nittio dagar är de svåraste fallen, de som kräver det besvärligaste bedömandet och som åsamkar de största kostnaderna. De invaliditetsfall, som ligger mellan 10 och 50 procents nedsättning av arbetsförmågan och som inte kommer att omfattas av den allmänna invalidpensioneringen, kommer ändå att vara kvar att bedöma för olycksfallsförsäkringen.

Departementschefen säger i propositionen att en centralisering av hela socialförsäkringen, särskilt vad gäller avgiftsberäkning, skulle medföra besparingar, så att det vid sidan av de fördelar, som därmed står att vinna, framstår som ett underordnat intresse att bibehålla en differentiering efter skaderiskerna av den ringa del av arbetsgivarens utgifter för socialförsäkringen som yrkesskadeförsäkringen utgör.

Så säger alltså statsrådet. Emellertid tror jag inte, att detta är riktigt. Statistiken visar att kostnaden för arbetare i vissa yrken är tio gånger större än inom andra, ibland t. o. m. mer. Det måste alltså finnas mängder av företag som har en mycket låg kostnad. Skall de vara med om att betala för de dyrare, där riskerna är stora? Därför att de enskilda socialförsäkringsbolagen i stort sett varit branschbolag, har de kunnat åstadkomma sina med riks-försäkringsanstalten väl konkurrenskraftiga premier.

Herr talman! Alla skäl talar enligt min mening för att man i denna punkt följer utskottet i beslutet att icke göra något uttalande om att de enskilda socialförsäkringsbolagen skall upphöra med sin verksamhet. Vad som är väsentligt vid avgörandet av detta ärende är

att det inte är utrett, inte remissbehandlat. Detta gör också att det inte finns någon anledning att nu fatta beslut. På denna punkt ber jag alltså att få yrka bifall till utskottets yrkande.

I reservation I finns, som fru Svenson talade om, ett yrkande av två centerpartister och folkpartisten herr Rimmerfors om ersättning till part i anledning av personlig inställelse vid domstolen. Jag har inte anslutit mig till den reservationen. Jag vill gärna erkänna att jag liksom utskottet, som det framgår av utskottets skrivning på s. 131, har mycket stor sympati för det yrkandet, som också har förordats av en ledamot av lagrådet.

Jag har emellertid böjt mig för departementschefens uppfattning, när han hänvisat till att frågan om fördelningen av kostnaderna i mål och ärenden i förvaltningsprocessen för närvarande är föremål för utredning av besvärssakkunniga, och att det då inte skulle vara lämpligt att på förevarande speciella område införa särbestämmelser, som skulle kunna verka hindrande för en samlande lösning. Jag har kunnat göra det därför att departementschefen förklarar sig vara beredd att uppta frågan till särskild prövning, därest det skulle visa sig förenat med allvarliga olägenheter att regler för kostnadsersättning inte finns, och därför att också utskottet tryckt på detta departementschefens yttrande.

Jag hoppas att departementschefen skall vaka över den saken, så att man inte skall behöva beklaga att man givit honom det förtroendet. Jag yrkar alltså också på den punkten bifall till utskottets hemställan.

Reservation III innehåller två olika yrkanden. Det första, kring vilket utskottets ledamöter från folkpartiet och centerpartiet har samlats, har fru Svenson och herr Söderquist talat om tidigare. Jag tror att det för det fortsatta planeringsarbetet är väsentligt för dem, som arbetar med detta, att de får klart för sig hur saken skall ordnas. Därför har jag inte velat ansluta mig till den reservationen.

Reservation III B, som herr Hamilton



och jag står för, innebär den ändringen, att invaliditetsärenden i framtiden skall beredas vid de regionala pensionsdelegationerna, men avgöras centralt i riksförsäkringsverket, i stället för som propositionen föreslår regionalt. Det är klart att ett regionalt avgörande har vissa fördelar, framför allt en viss förenkling och en viss ökning av snabbheten, men den centrala bedömningen har också fördelar, bl. a. tillgången på expertis och enhetligheten i bedömandet.

Det har sagts att med vårt förslag blir pensionsdelegationerna överflödiga. Det anser inte vi. Vi menar att invaliditetsbedömningen i framtiden kommer att bli mera komplicerad med hänsyn till såväl de nya kategorier, som kommer till bedömning efter införandet av tilläggs pensioneringen och inkomstprövningens slopande, som till de ändrade grunderna för invaliditetsbedömningen. Vi menar också att det betydligt mera ingående utredningsarbete, som måste föregå avgörandet, kommer att behöva den ökade expertis som pensionsdelegationerna kommer att besitta i jämförelse med de nuvarande pensionsnämnderna.

För den som då och då haft att utfärda läkarintyg för pension står det klart, hur mycket svårare bedömningen blir i framtiden när pensioner av en helt annan ekonomisk innebörd än tidigare, som ges vid en lindrigare invaliditet än förr och utan ekonomisk behovsprövning, kommer att hägra för alla och envar med mer eller mindre uttalade krämpor. Situationen kommer att bli en helt annan än den hittillsvarande, och trycket på de intygsskrivande läkarna och på dem, som slutligen skall avgöra ärendet, kommer att bli mycket större.

Jag vet att andra moment än det rent medicinska avgörandet ingår i bedömningen, men när man vet, hur ofta och i hur hög grad det medicinska bedömandet måste bygga på den sökandes subjektiva uppgifter, och förstår att andra bedömningsgrunder måste vara nära nog lika subjektiva, måste en central bedömning av tränade bedömare förefalla mera tillfredsställande. Jag tror också att det

**Ang. socialförsäkringens organisation**  
är av en viss betydelse, att de som fattar det slutliga avgörandet befinner sig på ett visst avstånd ifrån dem som söker pensionerna.

Jag kan gärna erkänna att även vissa medicinska remissinstanser uttalat sig för en decentralisering. Det gör t. ex. läkarförbundet, även om det medger att vissa risker för begynnelsesvårigheter måste accepteras. Jag tror att de svårigheterna blir oöverstigligen. Den i pensionsdelegationerna ingående medicinska expertisen har i systemets början ingen erfarenhet av slutgiltig bedömning av dessa ärenden.

Jag tror alltså inte att departementschefen bedömer saken rätt när han säger att det är sörjt för en sakkunnig och effektiv prövning av invaliditetspensionsärendena på det lokala planet.

Departementschefen har också tydligen själv ett visst tvivel om den saken. Han skriver att pensionsdelegationerna särskilt i början av sin verksamhet kan behöva stöd och vägledning från det centrala socialförsäkringsorganets sida, och han medger att angelägenheten av enhetlig praxis talar härför. Han säger att pensionsdelegationerna skall ha rätt att underställa sina beslut centralmyndighetens prövning, och han vill att centralmyndigheten får pröva även andra ärenden än dem delegationerna själva underställer. Det bör också finnas regler om obligatorisk underställning av vissa ärenden, säger han.

Allt detta visar, tycker jag, att departementschefen själv inte har fullt förtroende för pensionsdelegationernas förmåga att utföra det slutliga avgörandet i pensionsärendena.

Det kommer naturligtvis att ta en viss ökad tid vid en centralisering. I de motioner som ligger till grund för denna reservation pekas på vissa organisatoriska åtgärder inom riksförsäkringsverket, som kan reducera denna olägenhet.

Jag ber alltså att få yrka bifall, herr talman, till reservation III B.

Reservation IV, som gäller allmänt ombud vid försäkringsdomstolen, har fru Svenson och herr Söderquist yrkat bifall

### Ang. socialförsäkringens organisation

till. Jag har ingenting att tilläga utöver vad de har sagt och jag ber också att få yrka bifall till denna reservation.

Reservation V gäller valfrihet beträffande pensionsnivå för företagare. Jag vill gärna erkänna att jag i början av riksdagen var med om en motion, som syftade till ungefär den förändring som propositionen innebär. Jag har emellertid under riksdagens lopp fått alltmer klart för mig, hur olika sakerna kan te sig för olika s. k. fria företagare. Det finns de som i likhet med många jordbrukare får sin inkomst i stor utsträckning från en förmögenhet, och avkastningen från förmögenheten eller en avveckling av detta engagemang kan svara för en del av deras försörjning på ålderdomen. Det kan vara svårt för dem att komma ut med de kontanta premierna, och för dem måste den nuvarande principen vara bättre. Jag tror emellertid det är lämpligt att man här även kan pröva olika nivåer. Jag ber därför att få yrka bifall till reservation V.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! I motionerna I: 628 och II: 740 granskas och yrkas avslag på den del av proposition nr 45, som innebär förslag om principbeslut angående avveckling av de privata socialförsäkringsbolagen.

När man genom lagstiftning år 1916 beslöt att försäkring för olycksfall i arbetet skulle — vid sidan om det statliga företaget riksförsäkringsanstalten — få bedrivas av ett antal privata bolag, trodde man allmänt att bolagens andel i försäkringsvolymen skulle komma att bli ringa. Motivet för en sådan uppfattning var bl. a. att bolagen i vissa avseenden gavs ett sämre konkurrensläge än riksförsäkringsanstalten. Man spådde emellertid fel, och bolagen har i själva verket kommit att svara för ungefär hälften av hela försäkringsvolymen.

När yrkesskadeförsäkringens innehåll förändrades och dess omfattning minskades 1954 genom samordningen med den allmänna sjukförsäkringen, uttalades samma bristande tro på bolagens

möjligheter att fortbestå, men inte heller denna gång blev man sannspådd. Bolagen har visat sig framgångsrikt kunna konkurrera med riksförsäkringsanstalten både i fråga om premiernas höjd och i fråga om korrektheten och snabbheten i skaderegleringarna.

Vid remissbehandlingen i höstas av administrationsnämndens förslag, som ju inte innehöll några förslag om ändringar i yrkesskadeförsäkringen, passade ändock riksförsäkringsanstalten på — som vanligt, skulle jag vilja säga — att kräva beslut om en avveckling av socialförsäkringsbolagen. Konkurrensen har varit och är obekvämlig för riksförsäkringsanstalten, och det är ju i och för sig inte egendomligt, eftersom konkurrensen annars inte skulle ha fyllt sin funktion.

Vad som är mera egendomligt är att departementschefen har ansett sig böra ta upp riksförsäkringsanstaltens förslag. Han säger — och häri instämmer utskottsreservanterna — att avsevärda administrativa förenklingar skulle vara att vinna om man kunde slopa det system som nu gäller — och som måste gälla vid fri konkurrens — innebärande en premiesättning som varierar branschvis allt efter kostnaderna i respektive bransch. Departementschefen säger alltså, att skulle man ersätta detta med en enhetlig avgift, så skulle förenklingar kunna göras. Det förnekar naturligtvis ingen, men vad man kan förneka, och vad jag vill förneka, är att förenklingarna med säkerhet skulle vara värda sitt pris. Den differentierade avgiften fyller en viktig funktion. För den enskilde arbetsgivaren måste det vara ett krav att han skall få betala den avgift som är ekonomiskt betingad — det är viktigt bl. a. i hans konkurrens på en vidare marknad. Avgiften är visserligen relativt ringa men visst inte alldeles obetydlig, och framför allt är variationerna mycket stora.

Det är också en samhällsangelägenhet att verkliga kostnader får slå igenom — samhället måste ju sträva efter att utnyttja sina resurser så effektivt som möjligt, och alla kostnadsomflyttningar

är en broms härvidlag. Slutligen — och här kommer man till det kanske viktigaste — är avgiften och dess differentiering en kraftig drivfjäder i kampen mot yrkesskadorna, eftersom denna kamp med företrädare kommer att sättas in där insatsen kan ge den största effekten.

Hela resonemanget av departementschefen och av utskottsreservanterna synes mig visa att man inte tillräckligt har beaktat skillnaden mellan å ena sidan olycksfallen i arbete och å andra sidan sjukdom och olycksfall i övrigt. Olycksfall i arbetet är på intet sätt någonting självklart. Man kan uppnå väldiga framgångar genom att systematiskt bekämpa dem. Jag skall lämna ett par siffror.

I ett medelsvenskt företag förlorades genom olycksfall i arbetet 41 400 arbetstimmar år 1950, svarande mot 17 årsarbetare och 1,3 procent av arbetstiden — en för ifrågavarande bransch ganska normal siffra. Genom en därefter insatt systematisk kampanj hade man efter 10 år d. v. s. 1960, kommit ned till 1 400 förlorade arbetstimmar, svarande mot en halv årsarbetare och 0,03 procent av arbetstiden. Har man verkligen råd att kasta bort faktorer som kan i någon mån uppmuntra och hjälpa fram sådana resultat? Jag tror det inte.

Ett skäl som anförs som motiv för bolagens avskaffande är att yrkesskadeförsäkringen i fortsättningen kan beräknas komma att utgöra en obetydlig del av den totala socialförsäkringen. Detta är riktigt, men det beror främst på att andra försäkringsgrenar ökat i omfattning. Skillnaden mellan yrkesskadeförsäkringens omfattning nu och i framtiden kommer sannolikt inte att bli särskilt stor.

För övrigt kan man väl säga att själva den omständigheten att det rör sig om en ringa del av socialförsäkringarna talar emot att det ur rationaliserings synpunkt skulle vara så viktigt att man socialiserar och låter staten överta också denna lilla del.

Vad bolagen beträffar får de givetvis själva ta konsekvenserna av en fort-

**Ang. socialförsäkringens organisation**  
satt verksamhet, men det måste väl vara oriktigt och förefaller mig stötande att ålägga arbetsgivarna en skyldighet i fråga om ansvar för anställdas yrkesskador och sedan vägra dem rätten att fullgöra denna skyldighet i samverkan sinsemellan och på sätt som de själva finner bäst och lämpligast. En sådan vägran vore naturlig endast om den anställda hade blivit eller kunde befaras bli lidande, men något sådant kan inte och har heller inte gjorts gällande.

Utskottsreservanterna framhåller vidare som en fördel för bolagen och dess personal att man genom ett beslut nu i god tid ger besked om vad som skall hända, så att en avveckling kan planläggas. Man bör då observera att departementschefen i propositionen säger, att de problem för bolagen som sammanhänger med avvecklingen skall behandlas av den kommande — alltså ännu inte tillsätta — utredningen. Innan denna utredning är klar lär ingen avveckling på allvar kunna planeras. Till dess har bolagen att fortsätta sin verksamhet efter gällande lag med i stort sett samma personalbehov och med samma krav på kvalitet i arbetet. Att detta innebär stora påfrestningar för personalen och stora svårigheter för bolagen är väl ändå uppenbart. Ett långsamt avtynande av verksamheten är av skilda orsaker nämligen knappast möjligt.

Skälen — i den mån det finns några skäl alls — för att utan utredning och utan hörande av remissmyndigheter besluta om en avveckling av socialförsäkringsbolagen, är svaga. Alla omständigheter synes mig visa att det skulle vara i hög grad hänsynslöst och även onödigt att avrätta socialförsäkringsbolagen, som gjort en nyttig och god insats i samhället, i varje fall att göra det utan den rannsaking och dom som man i alla andra sammanhang — och naturligtvis med rätta — är så ivrig att kräva.

Herr talman! Med stöd av vad jag nu sagt och vad som därutöver är anfört i de motioner som jag inledningsvis nämnde ber jag att få yrka bifall till andra lagutskottets hemställan under punkt C.

### Ang. socialförsäkringens organisation

I detta anförande instämde herr *Es-kilsson* (h) och herr *Ohlsson, Ebbe* (h).

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! I det problemkomplex rörande socialförsäkringens organisation som vi här har att behandla ingår även frågan om en helt ny högsta prövningsinstans för frågor inom socialförsäkringens område. Detta är en ur principiella synpunkter synnerligen betydelsefull fråga som rätteligen borde ses i ett vidare sammanhang. Det är därför att beklaga att frågan kommit att behandlas i en tidsnödssituation, som påtagligt illustreras av att det är meningen att den nya försäkringsdomstolen skall träda i funktion redan den 1 juli i år, d. v. s. knappt mer än en månad efter det att beslutet härom föreligger i slutligen antaget skick.

Det hade som sagt varit önskvärt att denna fråga kunnat övervägas i lugn och ro och i samband med frågan om prövningen av förvaltningsavgöranden över huvud i högsta instans. Dessa frågor har i åtskilliga sammanhang aktualiserats från folkpartiets sida och är även föremål för undersökningar som igångsatts av regeringen. Även själva handläggningsordningen vid försäkringsdomstolen borde i detta sammanhang ha blivit föremål för en omsorgsfull prövning. I rådande läge har vi emellertid från folkpartiets sida icke velat motsätta oss att den nya domstolen inrättas. På en punkt har emellertid den rådande tidsnöden gjort sig gällande på ett sätt som vi icke kan underlåta att påpeka. Det gäller frågan om förfarandets konstruktion.

Det är en allmänt erkänd grundsats att den lämpligaste ordningen för att åstadkomma en kvalitativt god prövning är ett tvåpartsförfarande, där de olika ståndpunkterna framföres och motiveras av två från själva prövningsinstansen fristående partsombud. Departementschefen har i propositionen uttalat, att även han är av den uppfattningen att en sådan ordning vore önskvärd vid försäkringsdomstolen. Han anser sig emellertid ej ha haft tillräckligt råd-

rum för att utarbeta härför erforderliga lagtekniska och organisatoriska förut-sättningar. Han hänvisar till att frågan bör tagas upp vid ett senare tillfälle sedan erfarenhet rörande besvär förfarandets funktion inom socialförsäkringen vunnits.

I motion nr 623 i denna kammare har jag jämt en del medmotionärer yrkat, att denna viktiga fråga löses redan nu. Det kan icke vara riktigt att man inrättar en högsta prövningsinstans som man redan i starten anser vara bristfälligt konstruerad. I motionen yrkas därför i enlighet med ett förslag som utarbetats och tillstyrkts av lagrådet att det allmännas talan i försäkringsdomstol skall föras av en särskild representant.

Utskottets motivering på denna punkt går helt i linje med motionärernas yrkande, men när man kommer till själva klämman finner utskottet dock utan annan motivering än tidsnöden att frågan kan anstå. Utskottet förutsätter dock att frågan blir föremål för förnyad prövning.

Motionärernas krav är sålunda i princip godtaget. Vad tidsnöden beträffar synes det vara uppenbart, att domstolen under den första tiden inte kommer att ha någon större arbetsbelastning. Det lär därför stå tid till förfogande även efter den 1 juli för lösningen av de organisatoriska problemen.

Det anförda skälet för anstånd är därför knappast hållbart och bör rimligen inte åberopas i en fråga av den både principiella och praktiska betydelse, som det här gäller.

I detta avseende ber jag sålunda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr IV av fru Gärda Svenson m. fl.

Jag vill härefter också något beröra frågan om socialförsäkringsbolagens framtida verksamhet. Denna fråga är emellertid så utförligt behandlad av tidigare talare, att jag i stort sett kan ansluta mig till vad de har anført. Jag vill emellertid trycka på vad som nämnades senast av herr Virgin, nämligen att den ordning som nu gäller är starkt ägnad att stimulera arbetarskyddsverksamheten. Här kommer inte bara in en eko-

nomisk aspekt, utan det är ju också mycket av mänskligt lidande som kan besparas, om man verkligen kan åstadkomma att företagen gör en verkligt effektiv insats i arbetarskyddsavseende.

Slutligen vill jag även säga något om den formella aspekten på denna fråga. Gällande lag om yrkesskadeförsäkring innehåller bestämmelser om dessa bolags verksamhet. Det i propositionen ifrågasatta beslutet står sålunda i strid mot gällande lag, låt vara att beslutet avser en framtida tidpunkt och att tid sålunda finnes för en lagändring innan detta beslut skulle träda i kraft. Men beslut som innebär ändring av gällande lag bör givetvis fattas i den ordning som gäller för ändring av lagen. Så sker icke om propositionsförslaget nu bifalles. Såvitt jag kan förstå står detta förslag i varje fall på gränsen till vad som bör föranleda propositionsvägran.

Därest ett ståndpunktstagande till frågan om socialförsäkringsbolagens framtida verksamhet nu skulle göras, borde det enligt min mening ha skett i den formen, att departementschefen i propositionen uttalat sin avsikt att senare framlägga ett förslag i den angivna riktningen. Häröver hade då riksdagen kunnat yttra sig.

I denna fråga har, som tidigare nämnts, utskottet tillstyrkt bifall till motionärernas yrkande, och jag får i det avseendet också hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr SJÖNELL (fp):

Herr talman! När det gäller socialförsäkringsbolagen vill jag för min del instämma i vad som här tidigare yttrats och understryka den förvåning, som man måste känna inför den brådska, som i detta fall visats från socialministerns sida. Det förefaller, som om perspektivet, att det på yrkesskadeförsäkringsområdet även i fortsättningen skulle få finnas en nyttig och stimulerande konkurrens mellan olika försäkringsanstalter och försäkringsbolag, skulle vara så eldfångt att det plötsligt tagit eld i so-

cialdepartementets knutar. På annat sätt har jag svårt att förstå denna brådska att lägga fram ett förslag utan att någon ordentlig, speciellt på detta område inriktad, utredning har gjorts, som hade fått bli föremål för sedvanlig remissbehandling.

En anordning med rejäla utredningar och ett ordentligt remissförfarande är ju naturlig i ett samhälle, som arbetar som vårt, och det måste vara extraordinära saker som kommer i vägen, om man skall underlåta att iakttaga denna ordning. Det finns alltså anledning att understryka förvåningen över det förfaringsätt, som i detta fall tillämpats. Såsom andra redan påpekat, har ju dessa bolag ändå inte misskött sig. De har tvärtom mycket väl ryktat sitt värv, och man kan väl utan vidare konstatera att de i fråga om servicens kvalitet varit fullt jämbördiga med riks-försäkringsanstalten. Jag vill inte här ställa mig som något slags domare och försöka att gradera de konkurrerande inrättningarna på detta område och säga, att den ena är bättre än den andra. Jag tror att servicen har varit bra både när det gäller riks-försäkringsantaltalen och när det gäller dessa privata bolag.

Jag vill emellertid när det gäller de privata bolagen understryka en synpunkt, som senast herr Alexanderson var inne på, nämligen deras utomordentligt nyttiga verksamhet när det gäller arbetarskyddet. Detta är ju en fråga, som blir viktigare och mera betydelsefull för varje år. Taktens i vår industri ökas och för att vi ska kunna hänga med i den internationella konkurrensen får vår industri en mera intensiv prägelse över sig. Det klagas många gånger från arbetstagsarsidan på att ackordstakten och över huvud taget arbetstakten inom vårt näringsliv är för hög och föranleder alltför många olycksfall. Mot den bakgrunden är det alldeles uppenbart, att man inte nog kan understryka betydelsen av att arbetarskyddet ordentligt bevakas. Det har dessa bolag gjort, och det är därför angeläget att de även i fortsättningen skall få tillfälle att driva en sådan verksamhet.

### Ang. socialförsäkringens organisation

I propositionen göres gällande att yrkesskadeförsäkringen, om de svårare invaliditetsfallen föres över på andra socialförsäkringsgrenar, endast blir någon procent av samtliga socialförsäkringsförmåner och alltså av en mycket blygsam natur. Emellertid uppkommer ju, som framhålles bl. a. i motionerna, vid yrkesskada både betydande direkta kostnader och inte minst indirekta förluster. De sistnämnda är det all anledning att uppehålla sig vid, eftersom de är av betydande storleksordning. Med en inte överdriven uppskattningsregel av de indirekta kostnaderna i förhållande till de direkta kan man utan vidare komma upp i totalkostnader för olycksfall på cirka 500 å 600 miljoner kronor per år.

Detta är ingalunda en summa av blygsam omfattning, utan tvärtom. Klara ekonomiska sakskaäl talar alltså för att man ägnar yrkesskadorna största uppmärksamhet, även om de övriga socialförsäkringarna expanderat våldsamt och yrkesskadeförsäkringen skenbart får en mera blygsam omfattning — jag understryker *skenbart*, med hänvisning till vad jag nyss anförde.

Man måste uppenbarligen sträva efter den bästa tänkbara service när det gäller sådan här verksamhet. Alla försäkringsformer gör det. Ett axiom är också att man måste ha konkurrens för att få bästa tänkbara service — det gäller inom näringslivet över huvud taget och varhelst man eljest önskar att en verksamhet skall bli av hög kvalitet. Den omständigheten att vi haft en konkurrens mellan riksförsäkringsanstalten och socialförsäkringsbolagen har just utgjort en stimulans till bästa tänkbara kvalitet på servicen.

Om man nu monopoliserar yrkesskadeförsäkringen till ett enda statligt verk, så är det inte säkert att servicen blir lika god. Den har hållits på ett högt plan genom konkurrensen mellan detta statliga verk och de privata bolagen, men försvinner de sistnämnda är det inte säkert att servicen kan bli lika god i försättningen. Exempel ur det förflutna talar för motsatsen, när det gäller att på detta vis centralisera och monopolisera en

verksamhet till ett statligt organ från tidigare privata verksamhetsgrenar.

Häromdagen diskuterade vi och beslöt en förstärkning av pris- och kartellnämndens resurser. Bakgrunden var bl. a. att man vill stimulera det fria konsumtionsurvalet här i landet och få det så starkt underbyggt som möjligt; därför skulle denna förstärkning och upprustning av nämnden äga rum. När nu för en gångs skull arbetsgivare befinner sig i konsumentställning så är det väl ändå inte för mycket begärt, herr talman, om de önskar att även för sin del i egenskap av konsumenter få det bästa tänkbara konsumtionsurval genom att kunna välja mellan olika, sinsemellan konkurrerande företag, i detta fallet riksförsäkringsanstalten å ena sidan, och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen å andra sidan.

I sammanhanget vill jag också varna för den övertro på att centralisering alltid betyder effektivisering av förvaltning och annan verksamhet, som finns på olika håll i vårt land. Man tror att om verksamhetsgrenar centraliseras till stora och, som det heter, rationella enheter så blir verksamheten genast mycket effektivare än förut. I själva verket visar de faktiska erfarenheterna att små och effektivt arbetande enheter erbjuder väl så god service och har en väl så effektiv förvaltningsapparat som stora och centraliserade enheter.

Det mesta har redan sagts i detta ärende, herr talman, och jag skall för min del inte utveckla temat vidare. Låt mig bara avslutningsvis konstatera de två huvudskälen för avslag på propositionen i detta avseende. Säsom tidigare påpekats, har administrationsnämnden i sitt betänkande sagt att frågan om yrkesskadeförsäkringens materiella innehåll är föremål för omprövning och att det i detta läge inte kan vara rationellt att vidtaga mera genomgripande förändringar av försäkringens administration. Det är ju alldeles uppenbart, att så länge man inte fått klarhet om denna försäkringsforms materiella innehåll måste det vara felaktigt att besluta om administrationen. Man får ta saker och ting i rätt ordning.

Detta är det ena skälet. Det andra skälet har jag tidigare pekat på, nämligen den bristande remissbehandlingen. Vi måste dock fordra att frågor, som inte har en alldeles extraordinär karaktär, behandlas i sedvanlig ordning genom en ambitiös utredning som sedan blir föremål för vederbörlig remissbehandling.

Med åberopande av dessa två huvudsakliga skäl och vad jag i övrigt anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under C, d. v. s. avslag på propositionens förslag om ett likviderande av de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen och deras verksamhet.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Först vill jag instämma med herr Söderquist när han i sitt anförande uttryckte tillfredsställelse över att denna fråga kunnat i stort sett behandlas utslutande ur sakliga synpunkter och i det väsentliga under stor enighet inom utskottet. Det är endast i två avseenden som en avvikelse från det enligt min uppfattning rent sakliga kunnat konstateras; jag ber att senare få återkomma till de spörsmålen.

Låt mig i övrigt börja detta anförande med en hänvisning till vad administrationsnämnden yttrat i sitt betänkande rörande socialförsäkringens administration. Det heter i kap. 1 under rubriken »Utredningens omfattning»: »Lagstiftningsarbetet på socialförsäkringsområdet har under en följd av år tagit sikte på materiella förbättringar av försäkringsförmånerna och en mera finlipad utformning av dessa. Detta har lett till att kraven på administrationen vuxit såväl kvantitativt som kvalitativt. Emellertid har detta endast i begränsad omfattning tagit sig uttryck i överväganden rörande den förefintliga administrationens lämplighet i det nya läget. Av det sagda torde framgå att en genomgripande översyn av socialförsäkringens administration varit erforderlig även om inte de vid 1959 och 1960 års riksdagar beslutade reformerna kommit till stånd. De nu antydda reformerna av-

ser i första hand tilläggs pensioneringens tillkomst samt folkpensioneringens omdaning och utbyggnad. Dessa reformer måste med nödvändighet draga med sig ytterligare förändringar av det allmänna pensionssystemet. De kommer också att starkt påverka sjukförsäkringens och yrkesskadeförsäkringens förhållanden samt även aktualisera frågan huruvida en självständig yrkesskadeförsäkring är behövlig för framtiden.»

Dessa synpunkter har administrationsnämnden understrukit i början av sitt betänkande. Jag vill nämna för kammaren, att det utredningsarbete som har pågått praktiskt taget sedan principbeslutet fattades om införande av tilläggs pensioneringen har beträffande de administrativa frågorna handhåfts av socialförsäkringens administrationsnämnd och beträffande det materiella innehållet i socialförsäkringen av 1958 års socialförsäkringskommitté. En ledamot i socialförsäkringskommittén, nämligen ordföranden, har suttit som ledamot i administrationsnämnden, och en ledamot av administrationsnämnden, även i detta fall ordföranden, har suttit såsom ledamot i socialförsäkringskommittén. Syftet har varit att man skulle hålla kontakt med varandra i fråga om det resultat som man kom fram till.

Riktlinjer i strävandena har hela tiden varit att få till stånd dels de materiella förmåner som riksdagen i princip har uttalat sig för, dels en sådan samordning mellan de olika socialförsäkringsgrenarna att det inte uppkom några luckor i försäkringsskyddet och att det inte heller fanns någon risk för att det skulle bli dubbla förmåner i ett försäkringsfall. Det har också varit en allmän strävan att man skulle försöka utforma administrationen på ett sådant sätt att socialförsäkringen kunde anpassas efter de riktlinjer som riksdagen har uttalat sig för. Jag kan försäkra kammaren att det har skett mycket noggranna överväganden både i fråga om det administrativa och i fråga om det materiella, som ännu icke i sin helhet har presenterats för riksdagen, för att nå ett resultat som skulle kunna vara tillfreds-

### Ang. socialförsäkringens organisation

ställande men utan tanke på att man skulle kunna lyckas åstadkomma något så fullkomligt, att ändringar över huvud taget inte skulle behöva ifrågasättas sedan anordningarna prövats i det praktiska livet. Ännu har man ju inte lyckats med att redan från början ge någonting en sådan utformning, att önskemål om ändringar inte kommit till uttryck eller ändringar har varit erforderliga av andra skäl.

Jag kan försäkra de varmaste förespråkarna för socialförsäkringsbolagens fortsatta bestånd, att det icke har varit några spekulationer från administrationsnämndens sida, när den har gjort sitt uttalande om att de ändringar som vidtagas kan aktualisera frågan, huruvida en självständig yrkesskadeförsäkring är behövlig i framtiden. Det har bara varit ett sakligt konstaterande av att de förändringar som sker förmodligen kommer att få sådana konsekvenser, både ur rationell synpunkt och med hänsyn till att även yrkesskadeförsäkringen skall vara en del av den fullständiga socialförsäkring som vi eftersträvar och som skall ha till syfte att ge ett skydd som inte medför några luckor men inte heller dubbla ersättningar i något fall.

Det har inte på något sätt förvånat mig, att det i samband med propositionen har väckts ett antal motioner med yrkanden om vissa förändringar i det förslag som har presenterats. Med hänsyn till den kännedom man har exempelvis om sjukassornas nuvarande verksamhet är det inte alls märkvärdigt att motionärer har ifrågasatt huruvida inte till följd av en förändring sådan som den nu föreslagna väsentliga värden går till spillo genom att man från sjukförsäkringen undandrar det inflytande som de lokalt verkande krafterna med erfarenhet sedan lång tid tillbaka ändå har haft under sjukförsäkringens uppbyggnad.

Det är heller inte så märkvärdigt att det har väckts motioner som går ut på ett bibehållande av det centrala avgörandet i fråga om invalidpensionsärenden. Ett centralt avgörande har det ju varit hittills, formellt i varje fall om än i

mindre utsträckning reellt. Man kan ju ha vilken uppfattning man vill om en central myndighets möjligheter att följa de enskilda fallen, på sådant sätt att den kan garantera en likvärdig behandling och ett riktigt avgörande av samtliga ärenden som presenteras den i form av utredningar från de lokala pensionsnämnderna. De lokala pensionsnämndernas beslut har ändå karaktären av preliminära beslut, som blir definitiva såvida det inte är någonting som föranleder att ett ärende bör prövas ytterligare. Pensionsstyrelsen har ordnat det på det sättet, att i alla tveksamma fall skall pensionsstyrelsens ombud anföra reservationsbesvär, även om ombudet självt har samma mening som den som kommit till uttryck i pensionsnämndens beslut, detta för att garantera möjlighet till ändring i beslutet i den centrala instansen. Ordningen har varit den att pensionsstyrelsen inte på eget initiativ kunde företa ändring, och när pensionsstyrelsen fann ett ärende, i vilket reservationsbesvär inte hade anmälts men som styrelsen tyckte behövde ytterligare utredas, måste ärendet återförvisas till den lokala pensionsnämnden, men det gjordes då med den uttryckliga anvisningen åt pensionsstyrelsens ombud, att när ärendet återkom, skulle reservationsbesvär vara anförda.

Jag förstår mycket väl också det yrkande som går ut på att riksdagen skall skjuta på principbeslutet om pensionsärendenas handläggning på det lokala planet därför att man är tveksam om huruvida de i propositionen föreslagna försäkringsnämnderna kommer att få erforderligt inflytande på ärendenas handläggning, ett inflytande som de kommunala instanserna behöver ha, eftersom de ändå skall bestrida en del av kostnaderna för alla dessa förmåner, där kommunen har andel i kostnadstäckningen. Men även om jag nu säger att motioner med detta innehåll är förklarliga, kan jag väl ändå få lov att säga, att jag utgår ifrån att motionärerna inte har haft möjlighet att sätta sig in i dessa frågor så ingående som är nödvändigt för att de skall kunna ha någon objektiv upp-



**Ang. socialförsäkringens organisation**

fattning om hur systemet kommer att fungera. Att motionärerna ifrågasätter risken för att det kommunala inflytandet skulle bli åsidosatt kan jag över huvud taget inte förstå. Det kan inte finnas någon risk för detta, eftersom förslaget i propositionen går ut på att försäkringsnämnderna, de lokala organen alltså, helt skall väljas av de kommunala myndigheterna. Nog har väl dessa ändå möjlighet att i försäkringsnämnderna sätta in den sakkunskap som erfordras för att nämnderna i tillräcklig utsträckning skall kunna bevaka kommunernas intressen i dessa angelägenheter. Någon risk för att det kommunala inflytandet skulle komma i efterhand finns väl över huvud taget inte. Såvitt jag har mig bekant har däremot socialdepartementets rättsavdelning ifrågasatt huruvida det statliga intresset i dessa försäkringsnämnder kommer att tillräckligt bevakas. Även staten bidrar ju till sådana kostnader till vilka kommunerna i större eller mindre utsträckning lämnar bidrag.

Administrationsnämnden har inte hyst några betänkligheter. Vi hade visserligen föreslagit en annan organisation, som innebar ett rådgivande organ i sjukförsäkringsärenden på det lokala planet och en rätt för kommunerna att själva bestämma vilket organ som skall avgöra de inkomstprövade pensionsförmånerna, men vi har, sedan vi fått del av propositionens förslag, kommit till den uppfattningen, att det på ett utomordentligt sätt löser de problem som över huvud taget kan uppkomma och ger det inflytande som erfordras på det kommunala planet bättre än det förslag som administrationsnämnden förelade och som ju innebär dubbla instanser.

Hur kommer det nu att bli? Under punkten III B finns en reservation av herrar Kaijser och Hamilton, som går ut på att de centrala avgörandena skall behållas i fråga om invalidpensionsärenden. Motiveringen är att en mera enhetlig bedömning härigenom garanteras. Förmodligen utgår reservanternas också från att mera rättvisande avgöranden skall kunna nås. Jag tror emellertid

inte att detta är riktigt. Pensionsdelegationerna kommer ju att sammansättas så, att de får sin ordförande utsedd av Kungl. Maj:t, och samme ordförande skall vara ordförande också i sjukkassan inom området. Riksförsäkringsverket skall tillsätta föredraganden i pensionsärenden. Staten får alltså sitt inflytande via ordföranden och riksförsäkringsverket sitt inflytande via den föredragande tjänstemannen som utsetts av verket. Det har sagts att om endera av dessa båda — ordföranden eller föredraganden — anför avvikande mening mot ett beslut i pensionsdelegationen, skall ärendet upptas till behandling av riksförsäkringsverket. Det blir då inte fråga om ett definitivt avgörande i pensionsdelegationen, utan ärendet skall definitivt prövas och avgöras av riksförsäkringsverket. I delegationen sitter dessutom två läkare och två ledamöter utsedda av vederbörande landsting eller — om det är en pensionsdelegation för en stad som inte tillhör landsting — av stadsfullmäktige.

Jag tror att vi med ganska stor sannolikhet kan utgå ifrån att pensionsdelegationerna kommer att bli organ med goda kvalifikationer och stora möjligheter att fatta riktiga avgöranden. Riksförsäkringsverket har tillräckligt stort inflytande och försäkrar sig genom sina respektive föredragande om att handläggningen blir likartad. Kungl. Maj:t har genom sina ordförande samma möjligheter att hålla kontakt. Jag tror för egen del inte att det över huvud taget finns någon möjlighet att skapa ett bättre underlag för riktiga beslut än vad förslaget innebär. Ett centralt organ kan såvitt jag förstår inte ha resurser som förutsätter större möjlighet till riktiga avgöranden än som redan finns i den ordning som föreslagits. Man får en försäkringsnämnd på det lokala planet, vilken gör alla förberedande undersökningar rörande det som inte tillhör det rent medicinska men som har möjlighet att bilda sig en viss uppfattning även om det medicinska tillståndet genom att det är sjukkassans organ som avger utlåtandet. Skulle detta sedermera

### Ang. socialförsäkringens organisation

prövas av pensionsdelegationerna, av den läkare och av den sakkunskap som finns i försäkringsfrågor i övrigt och med representant för de arbetsvårdande organen i länet som har att yttra sig om möjligheten att genom rehabilitering förbättra vederbörandes hälsotillstånd och arbetsförmåga, skulle detta ändå i båda fallen endast vara förslag som skulle ligga till grund för riksförsäkringsverkets avgörande. Det måste väl ändå vara en överflödig komplicering av hela administrationen.

När utskottet konstaterar att man har två alternativ att välja på, så har man det nuvarande systemet som det ena alternativet — pensionsnämnder, utrustade ungefär som de nuvarande pensionsnämnderna på det lokala planet, och riksförsäkringsverkets prövning och slutliga avgörande av ärendena. I det avseendet har administrationsnämnden och även utskottet kommit till den bestämda uppfattningen, att man har tillräcklig garanti i den ordning som har skapats för ett definitivt avgörande inom de regionala organen, alltså pensionsdelegationerna. När man diskuterar dessa frågor kan man ju inte släppa det kanske allra viktigaste vid bedömningen av denna fråga, nämligen den kontakt som skall finnas mellan sjukkassan och pensionssystemet. Den måste ju vara mycket viktig särskilt vid invalidpensionsärendenas behandling i första hand. De personer det här gäller har ju i regel anlitat sjukförsäkringen under kortare eller längre tid, och sjukkassans läkare och tjänstemän har fått kontakt med dem. Meningen är att det inte skall vara någon lucka mellan av sjukförsäkringen utbetald ersättning och ersättningen från pensionssystemet. Jag tror att en överflyttning av det definitiva avgörandet till den centrala instansen kommer att koppla bort den möjlighet och i varje fall i mycket stor utsträckning eliminera den fördel som ligger i att avgörandet sker på samma plan och att man därigenom har en god garanti för en sådan handläggning av ärendena, att den försäkrade inte blir lidande i något avseende.

Herr talman! Jag tror att jag med det anförda lämnat tillräckligt starka argument för det förslag som är utskottets, nämligen att man i princip skall godta departementschefens uppläggning i detta avseende som ett principbeslut om pensionsärendenas handläggning på det lokala planet, vilket innebär en förberedande utredning i försäkringsnämnderna och det definitiva avgörandet i pensionsdelegationerna.

Den andra stora fråga som varit föremål för en mera ingående debatt i utskottet är frågan om socialförsäkringsdomstolen. Det har inte rått några delade meningar om fördelen av att inrätta en sådan domstol. Det har tidigare väckts förslag därom i riksdagen, men de har tills vidare inte gett något positivt resultat. I samband med den utbyggnad som nu sker, är samtliga emellertid överens om att det måste vara en fördel att man får en sådan central prövningsinstans. Det är endast ett par detaljer i fråga om domstolens handläggning av ärendena som har föranlett meningsskiljaktigheter.

Under punkt IV har avgivits en reservation av fru Svenson med flera angående allmänt ombud vid socialförsäkringsprocessen. Vi har i utskottet inte tagit avstånd från en sådan anordning men har funnit att departementschefens uttalande, att man bör bida tiden innan man fattar ett beslut i den riktningen, är klokt. Det är väl beroende på att vi är något tveksamma om innebörden av ett allmänt ombud i en domstol av denna beskaffenhet. Det där om partsrepresentationen håller ju inte hela vägen igenom. Själv har jag i varje fall den uppfattningen, att om det är någon försäkrad, som anför besvär över riksförsäkringsverkets beslut, så är det väl naturligt att riksförsäkringsverket är den ena parten i en sådan process. Jag är fullt öppen för att det kan vara så att vederbörande klagande till riksförsäkringsverket nöjer sig med riksförsäkringsverkets avgörande, och då får socialförsäkringsdomstolen inte möjlighet att pröva, huruvida detta avgörande är lämpligt att utgöra grunden för en praxis

i fortsättningen. Men för att det skall bli full effekt av ett sådant allmänt ombuds verksamhet måste han ju ha tillfälle att följa ärendena i deras helhet, inte bara besvärsärendena, utan avgörandena över huvud taget. Jag har för min del inte riktigt kunnat göra klart för mig huruvida det är något allmänt känt behov av ett sådant ombud. Vi har liksom vant oss vid att avgörandena inte väcker någon allmän opinion, såvida de inte går den försäkrade emot. Alla de frågor som har så att säga väckt allmän uppmärksamhet hittills har gällt avgöranden i försäkringsrådet i fråga om yrkeskadeförsäkringsfall, och där har väl i allmänhet den försäkrade haft ett ombud i sin organisation som fört talan i saken. Har det varit ett ärende som gällt socialförsäkringsbolagen, förmodar jag att de varit part i en sådan process, och har det gällt en fråga som behandlats av riksförsäkringsanstalten, har väl anstalten fått lov att till försäkringsrådet anföra de synpunkter den lagt på frågan vid sitt avgörande. Vi har därför inom utskottet kommit till den meningen, att det inte kan vara någon större olägenhet, om man väntar någon tid, innan man tar slutlig ställning till frågan huruvida det föreligger behov av ett allmänt ombud vid handläggningen av dessa angelägenheter.

Det har vidare avgivits en reservation, likaledes av fru Svenson m. fl. till utskottets utlåtande, i vilken reservation yrkas att ersättning av allmänna medel skall lämnas till enskild part för kostnader som han kan ha haft för inställelse vid domstolen, när domstolen har kallat honom. Inte heller i det avseendet har utskottet avvisat tanken, men eftersom det pågår en utredning angående ersättning för kostnader i samband med förvaltningsprocesser i övrigt, har departementschefen, som också har uttalat sig mycket positivt för en lösning av frågan på det sätt motionärerna här har yrkat, förmenat att man kunde vänta med ett avgörande till dess utredningen kommit med sitt förslag, som alltså skulle gälla ersättning för sådana kostnader även inom förvaltningsprocesser i övrigt. Ut-

**Ang. socialförsäkringens organisation**  
skottet har anslutit sig till dessa synpunkter och förordar att frågan om sådan ersättning som åsyftas i reservation nr I uppskjutes.

Jag har nu gått igenom de yrkanden som sammanhänger med administrationen.

Utskottet har haft att ta ställning till ytterligare ett par frågor. För att hålla mig till det som kan sammanfattas i ett yrkande från min sida om bifall till utskottets utlåtande skall jag först beröra det som hör samman med pensionsgrundande inkomst för företagare och fria yrkesutövare.

För att den föreslagna ändringen i nu gällande regler i tilläggs pensionslagen skall kunna tillämpas redan från lagens tillkomst, har departementschefen tagit upp frågan i samband med administrationspropositionen. Han föreslår den ändringen, att den nuvarande begränsningen till två tredjedelar av inkomst av annat förvärvsarbete som överstiger dubbla basbeloppet skall slopas och att således även egna företagare och fria yrkesutövare skall ha rätt att räkna pensionsgrundande inkomst på samma sätt som nu gäller för anställda. Förslaget har sin motivering i de yrkanden som har ställts motionsvis om att man skulle undanröja den orättvisa som man ansett nu föreligger gentemot dessa grupper i fråga om rätten att räkna pensionsgrundande inkomst.

Vid frågans behandling i utskottet har jag sagt, att redan när tvåtredjedelsregeln infördes var den ett avsteg från den ursprungliga princippropositionen, i vilken man förutsatte att den obligatoriska tilläggs pensioneringen endast skulle gälla anställda. Förslaget grundades på den uppfattningen, som förslagsställaren — socialministern — hade fått, att de enskilda företagarna och de fria yrkesutövare inte hade något intresse av en sådan obligatorisk försäkring. Sedan av opinionen kunde utläsas, att det nog ändå fanns ett intresse från företagarnas sida, bedömdes frågan så att en begränsning till två tredjedelar av inkomst över dubbla basbeloppet skulle vara godtagbart. Det föreslog departementsche-

### Ang. socialförsäkringens organisation

fen, och det blev också riksdagens beslut. Sedan har vid olika tillfällen, även här i kammaren, uttalats starka önskemål om att man skulle undanröja denna begränsning och medge dessa grupper samma rätt till allmän tilläggspensionering som gäller för de anställda. Eftersom det avgavs ett flertal motioner vid början av innevarande års riksdag — d. v. s. under den fria motionstiden — har socialministern blivit övertygad om att det numera finns ett allmänt önskemål om att så bör ske. Han har tagit fasta på det och föreslår ändringar. Sedan visar det sig att från januari till maj har en hel del av dem, som varit så övertygade förespråkare för en ändring, nu har ändrat mening och tror att de inte har tillräcklig förankring för de motioner som de väckte i början av riksdagen. De vågar inte stå för yrkandena i motionerna under andra förutläggningar än att det blir valfrihet för dem som skall beröras av ändringarna.

Jag har för egen del haft och har fortfarande en misstanke om att det förmodligen ligger till på det sättet, att motionärerna inte har någon objektiv uppfattning om vilken meningen egentligen är ute bland dem som skulle beröras av detta beslut. Det har inte gjorts någon mer djuplodande undersökning härutinnan, och därför förstår jag tveksamheten. Jag förstår också, att om det kunde genomföras en sådan valfrihet som nu påyrkas — yrkandet i reservationen går visserligen inte längre än till att frågan härom bör utredas — skulle det för de berörda vara en mycket god lösning. Men de som yrkar härpå har väl alldeles förbiset, att det här gäller en obligatorisk försäkring, kollektiv för de löneanställda men i viss utsträckning så till vida rent individuell för de grupper som här avses, att avgiften måste tas ut av var och en. Redan detta är ett avsteg från den kollektiva princip, som skulle ligga till grund för försäkringen.

Redan tidigare har riksdagen funnit sig kunna medgiva ett avsteg från beräkningen av pensionsgrundande inkomst i det hänseendet, att man har fastställt att för nu ifrågavarande grupper

pensionsgrundande inkomst skall beräknas fullt ut till den del inkomsten understiger dubbla basbeloppet men därefter på två tredjedelar av inkomsten. Vi har accepterat att en sådan ordning utan olägenhet kan tillämpas. Det blir då ingen annan avvikelse från systemet än att avgiftsuppbörden får ske individuellt hos var och en försäkrad. Det har också befunnits möjligt att medge dessa grupper rätt till utträde. Om de finner sig inte behöva det pensionsskydd, som tilläggspensioneringsförsäkringen är avsedd att ge, kan de anmäla utträde, och då slipper de också betala avgifter. Men att utsträcka valfriheten längre än vi redan har beslutat, tror jag inte är möjligt utan att bryta sönder hela systemet, därför att det i fråga om pensionsrätten ju är fastställt dels att för full pension erfordras 30 pensionsgivande år — under övergångstiden med reduktion till 20 år och sedermera med en successiv ökning upp till nämnda 30 år — dels dessutom att pensionen skall beräknas på de 15 bästa åren under intjänandetiden. Hur skall det vara möjligt att tillämpa sådana bestämmelser, om man inför en valfrihet, som sträcker sig längre än till alternativen att stå utanför systemet eller vara med?

Det har anförts vid utskottets handläggning av ärendet — jag tror att det också framhålls i reservationen — att den som väljer, får välja en definitiv pensionsnivå, som skall gälla från den dag han inträder i systemet och till den dag han har rätt att lyfta pensionen. Men då förbiser man ju helt, att det kan finnas försäkrade, som tidigare har varit anställda och i egenskap av anställda har haft hela sin inkomst som pensionsgrundande under femton år. Därmed har de femton intjänade poänggivande år, och de kan välja den lägsta pensionsnivån i systemet i fortsättning. Följaktligen behöver de inte betala mer än vad som är absolut nödvändigt för att få tillräckligt många intjänade år för full pensionsrätt. Det finns även andra kategorier, för vilka det nyss sagda äger tillämpning.

De fria yrkesutövarna har ju sådana

**Ang. socialförsäkringens organisation**

inkomster, att de har ett stort intresse av att få högsta möjliga pensionsnivå. De har inte något intresse av att hålla den nere vare sig till en tredjedel eller två tredjedelar av inkomsten. Oavsett vilken uppfattning man har om den obligatoriska försäkringen, så förhåller det sig ju så, att den är billig, och framför allt är den mycket billig under uppbyggnadstiden. Avgiften tages ut efter ett lågt procenttal, som inte svarar mot pensionsutfästelsen. Vi skulle följaktligen kunna komma i den situationen att det blev ett mycket ofördelaktigt urval vid rätt till valfri pensionsnivå. Anställda av dessa kategorier, som haft en hög inkomst under den tid de varit i tjänst, kan ju bli egna företagare — ingenjörer av olika kategorier kan bli konsulterande egna företagare, läkare kan ha intjänat full pensionsrätt under 15 års tjänst vid sjukhus och sedan övergå till att bli privatpraktiserande läkare. Är det någon som tycker att det är riktigt att dessa skall beredas tillfälle att få pension huvudsakligen beräknad på avgifter betalade fullt ut under 15 år, fastän de sedan betalat avgifter efter en lägre inkomstnivå under den tid då de varit egna företagare eller fria yrkesutövare med goda inkomster? Jag tror följaktligen att motionärerna i detta avseende skall ta sig en ytterligare funderare över om det över huvud taget är möjligt att i ett pensionssystem, uppbyggt på det sätt som det obligatoriska är, gå längre än som redan har gjorts, då man medgivit en lägre eller en högre pensionsnivå men för alla likartad för viss del av eller hela inkomsten.

Sedan vill jag anföra några ytterligare synpunkter på denna fråga, som jag tycker att man också bör fundera över ett slag. Är det några starkt vägande skäl, som ligger till grund för de spekulationer som ligger bakom önskemålet om möjlighet att välja en lägre pensionsnivå än den högsta som kan medgivas? Det kan ju inte gärna röra sig om dem som har så goda inkomster att de kommer upp till den högsta pensionsgivande inkomsten — alltså i år till 33 000 kronor. Här måste ju avses såda-

na som har lägre inkomster, och hur många procent av dessa egna företagare är det som ligger över — skall jag vara frikostig och säga 15 000 kronor i årsinkomst? Vågar vi inte räkna med att 90 procent av dem faller inom denna lägre inkomstgrupp. Om de betalar fullt ut — på den del som ligger inom dubbla basbeloppet och på två tredjedelar av resten — rör det sig om ett obetydligt belopp som de har att ytterligare betala därest hela inkomsten är pensionsgrundande även om avgiften till pensionsystemet stigit så att den uppgår till 10 procent av den pensionsgrundande inkomsten.

Det säges i utskottets utlåtande att för dem som har 20 000 kronor i årsinkomst kan merutgiften enligt nu gällande bestämmelser om tredjedelsreduktionen för erhållande av full pension inte röra sig om mer än 400 kronor per år. Och har alla ni, som här representerar låt oss säga dem som har de lägsta inkomsterna av sådana som berörs av detta förslag, några betänkligheter mot att ta det fulla skyddet? Även om de skulle ha det så gott ställt när pensionsåldern inträder att de skulle kunna klara sig även om pensionen var lägre än för fulla inkomsten, kan det ju vara skönt att veta att om man går bort dessförinnan, är skyddet så mycket bättre för de efterlevande. Vi har alltså inom utskottet kommit till den uppfattningen att förespråkarna för valfriheten gjort sig skyldiga till en missuppfattning. Det kan inte vara ekonomiska skäl som ligger bakom kravet på möjligheter — om man är företagare — att slippa betala dessa 300 eller 400 kronor om året, när man ändock ikläder sig exempelvis kostnaden för pensionen på 1 000 kronor om året. För dem som kommer upp i högre inkomstlägen kan dessa argument inte spela någon roll — deras betalningsförmåga måste vara bättre och möjligen också deras vilja att betala.

Hela systemets uppbyggnad gör att jag är av den bestämda uppfattningen att valfrihet inte bör införas i större utsträckning än vi redan nu har, men jag har också sagt i utskottet att om det är

### Ang. socialförsäkringens organisation

så att de som nu är tveksamma bland dem som känner sig representera dessa grupper tycker att det är bättre att stanna vid den lägre nivån och alltså fortfarande tillämpa tvåtreddedelsregeln, skall inte jag rösta för full beräkning i fråga om pensionsgrundande inkomst. De som beröres måste själva vara överens om att det är den bästa lösningen. Men vi har att döma av opinionen hittills fått den uppfattningen, att det måste förhålla sig så att man vill ha likställighet med löntagarna. Det är detta som är underlaget för propositionen och underlaget för utskottets tillstyrkande i denna del.

När det gäller dessa fyra avsnitt hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Beträffande frågan om den pensionsgrundande inkomsten har lotten fällt avgörandet efter 8 röster mot 8 i utskottet. Lottningen utföll så, att propositionen vann. I fråga om socialförsäkringsbolagens fortsatta existens blev det samma resultat inom utskottet — nämligen åtta röster mot åtta — men där utföll lottningen i den andra riktningen. Utskottet avstyrker i det avseendet propositionen. På denna punkt har jag jämt sju andra ledamöter avgivit en reservation med hemställan om bifall till propositionen även i denna del.

Till dem som talar för ett bibehållande av socialförsäkringsbolagen får jag säga att jag inte kan diskutera med de utgångspunkter som här har anförts och de argument som har åberopats för att behålla socialförsäkringsbolagen även i fortsättningen. Det har nämligen inte ifrågasatts från något håll att inte bolagen har skött sin verksamhet tillfredsställande. Det har inte varit någon anmärkning i något avseende mot något av dem. Inte ens riksförsäkringsanstalten har väl i sitt yttrande avsett något annat än en rationalisering. Med den förändringen i yrkesskadeförsäkringens betydelse som inträffar i fortsättningen kan det inte vara försvarbart att upprätthålla nio socialförsäkringsbolag och en central instans inom verket som meddelar sådan försäkring.

Man har också åberopat det stöd åt arbetarskyddet som givits genom socialförsäkringsbolagen. Ingen har heller ifrågasatt annat än att detta har varit både vällovtigt och nyttigt, men man kan inte behålla socialförsäkringsbolagen därför att de i viss utsträckning utövar arbetarskyddsverksamhet eller stöder sådan verksamhet, eftersom det finns andra organ som skall sörja för detta. Det är närmast arbetarskyddsstyrelsen; men det har vidare tillskapats ett organ inom arbetsmarknaden som heter Arbetsmarknadens arbetarskyddsnämnd, i vilken Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen är intressenter. Den har till uppgift att sörja för en effektiv verksamhet ute på arbetsplatserna i syfte att skapa större säkerhet i arbetet. Jag tror inte att jag säger för mycket, om jag påstår att även företagarna har visat en berömvärd medverkan i dessa avseenden. De enskilda industrierna har satsat både personal och kostnader på att åstadkomma ett så effektivt arbetarskydd som möjligt. De större industrierna har särskilda arbetsskyddsombuds män och ger dem möjlighet till inflytande på denna verksamhet. Detta innebär inte att jag tycker att allting annat skulle vara onödigt. Jag tror tvärtom att det stöd som försäkringsbolagen har givit har varit både nyttigt och verksamt, men vi kan som sagt inte upprätthålla bolagen bara för det.

Det har sagts att socialförsäkringsbolagen har skött sin verksamhet så att de kanske t. o. m. har bättre statistik i fråga om sina avgöranden när det gäller överklaganden än riksförsäkringsanstalten och att de haft snabbare avgöranden. Ingen har förnekat att det kan förhålla sig så, men det finns en förklaring till det, i det att försäkringsbolagen har ett bättre försäkringsklientel. De har arbetsgivare som har större möjligheter att lämna exakta uppgifter och bättre utredningar om vad som annars har förekommit. Detta har i sin tur möjliggjort snabbare avgöranden. Riksförsäkringsanstalten skall ju ta allt och alla som inte visat att de på annat sätt har ordnat denna obligatoriska försäkring.

Den får alltså hand om företagare av olika kategorier, som inte själva har några begrepp om arbetarskydd och långt mindre om att det skall skrivas och utredas när något inträffar. Det får i regel ske på basis av initiativ från de fackliga organisationerna eller direkt på initiativ av det försäkringsgivande organet, och det kan utgöra förklaringen till att de slutliga beskeden många gånger kommer senare. Man skall inte förbise sådant.

Jag delar helt den uppfattning som herr Kaijser här givit till känna, nämligen att man inte kan göra några jämförelser i fråga om förvaltningskostnaderna därför att uppgifterna är olika och riksförsäkringsanstalten har en blandad verksamhet, där det inte är så lätt att urskilja sådana kostnader som skulle kunna vara jämförliga med dem försäkringsbolagen har. Därför har vi inte tagit upp någon diskussion om huruvida det är ekonomiskt ofördelaktigt ur administrativ synpunkt att ha dessa bolag i verksamhet. Denna fråga har inte varit avgörande. Det avgörande har helt enkelt varit utvecklingen på försäkringsområdet. Administrationsnämnden har sagt att frågan uppkommer, huruvida det är fortsättningen behövs en självständig yrkesskadeförsäkring.

Herr Alexanderson ifrågasätter, huruvida det är lagligt att besluta att försäkringsbolagen skall upphöra med sin verksamhet om fyra år. För att fatta ett sådant beslut, säger han, måste man också ha ett förslag till ändring av den lag, enligt vilken försäkringsbolagen nu driver sin verksamhet. Ja, jag har inte den kompetens som i det här avseendet skulle göra mig lämplig till överinstans i fråga om den bedömning som herr Alexanderson gjort, men utan att kvalja dom har jag rätt att betvivla huruvida han bedömt situationen riktigt. Så länge den nuvarande lagstiftningen består skall naturligtvis försäkringsbolagen bedriva sin verksamhet. Ingen har ifrågasatt något annat. När de skall upphöra, skall det finnas en ny lagstiftning som reglerar verksamheten på yrkesskadeförsäkrings område. Det är lika självklart

**Ang. socialförsäkringens organisation**  
som att bolagen har rätt att driva verksamheten så länge den nuvarande lagen gäller, så det behöver vi inte tvista om. Men herr Alexanderson frågar varför ärendet om socialförsäkringens fortsatta verksamhet tagits upp, då administrationsnämnden ändå har förutsatt att de materiella reglerna för yrkesskadeförsäkringen bör föreligga, innan man tar ståndpunkt till den framtida administrationen. Ja, utan att behöva beskyllas för att särskilt slå vakt om regeringens förslag skulle jag kunna ifrågasätta om det möjligen inte kan bero på att man har velat vara så hänsynsfull, att man redan nu velat ge socialförsäkringsbolagen en vink om att verksamheten kommer att undergå sådan förändring, att det inte kommer att finnas utrymme för bolagen när dessa fyra och ett halvt år har gått. Jag har själv fattat det så att det måste vara ändamålsenligt, att då man räknar såsom sannolikt att utvecklingen blir denna, att bolagen får besked så snart som möjligt. Jag är nämligen övertygad om att om man skulle vänta med ett sådant beslut intill dess ett nytt lagförslag beträffande yrkesskadeförsäkringen kunde presenteras i riksdagen, tidigast om två år, kanske inte förrän det tredje året, och det då ifrågasattes att bolagen skulle upphöra med sin verksamhet året därpå, skulle det finnas fog för en anmärkning att bolagen borde fått något längre avvecklingstid eller i varje fall besked i god tid om den tidpunkt, intill vilken de skulle ha avvecklat rörelsen. Får de nu det beskedet fyra och ett halvt år i förväg, har de i alla fall fått tillräckligt lång uppsägningstid. Hur yrkesskadeförsäkringen skall organiseras i fortsättningen, har riksdagen tillfälle att ta ställning till innan beslutet om bolagens upphörande träder i verkställighet.

Får jag nämna ytterligare ett par ting, som jag tycker har stor betydelse i detta sammanhang?

När samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen genomfördes 1955, bortföll 95 procent av de yrkesskadefall som yrkesskadeförsäkringen hade att ta hand om. Det be-

**Ang. socialförsäkringens organisation**

tydde inte att 95 procent av arbetet föll bort, eftersom de övergående yrkesskadefallen i regel inte medförde annat administrativt arbete än utbetalning av dagersättning under en kortare eller längre tid. Den befattningen med yrkesskadefallen har nu sjukförsäkringen under de 90 första dagarna, och det gör att frågan om det är yrkesskada eller ej i regel inte aktualiseras. Tidigare aktualiserades den alltid, därför att ersättningen från yrkesskadeförsäkringen var förmånligare än sjukförsäkringens ersättning. Framför allt gällde detta före 1955, då sjukförsäkringens dagpenning var betydligt lägre än yrkesskadeförsäkringens. Dessutom fick den yrkesskade fri läkarvård, medan inte alla sjukassor gav ersättning för läkarvård och i de fall så skedde blott en begränsad ersättning, medan den försäkrade alltid fick betala en del själv. Detta medförde en hel del tvistemål och avgöranden ända upp i försäkringsrådet, även om det endast var fråga om övergående skada med dagersättning under en viss tid.

Försäkringsrådet hade 1955 att handlägga cirka 5 000 överklagningsärenden per år. Antalet sjönk, efter det att sjukassorna övertagit ärenden rörande övergående skada, till cirka 1 500. Det har alltså varit en betydande administrativ vinst med den samordning som sker mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

Jag har ingen uppgift om hur mycket detta i kostnadshänseende påverkat yrkesskadeförsäkringens omfattning, men jag skulle tro att betydligt mer än hälften av årsomsättningen föll bort. För närvarande rör det sig om ersättningar uppgående till mindre än 100 miljoner kronor om året, och av den summan är en stor del sådana ersättningar som utgår på grund av redan beviljade livräntor, från 10 procent och upp till invalidlivränta.

Nu har riksdagen redan beslutat att pensionssystemet skall överta även ersättningar av detta slag. Pensionsförsäkringen övertar ansvaret för pensionsfall oavsett om det är fråga om trafik-

olycksfall, yrkesskadefall eller invaliditet av annan orsak. Alla kommer att få pension från det allmänna pensionssystemet, under förutsättning att invaliditeten uppgår till den lägsta grad som förutsattes för rätten till pension. I det avseendet har riksdagen inte tagit ståndpunkt, men det förutsättes att den lägsta invaliditetsgränsen skall fastställas till 50 procent. Det kommer även i fortsättningen att bli nödvändigt att utge ersättning för yrkesskada även om invaliditeten är lägre än 50 procent. Jag kan mycket väl tänka mig att man bibehåller de nuvarande ersättningsgrunderna, vid invaliditet från 10 procent och uppåt. Men man kan ju alltid ifrågasätta om det är nödvändigt att upprätthålla en självständig försäkring för att klara detta. Vid invaliditet som når upp till den grad att pensionssystemet tar hand om ersättningarna, blir det endast fråga om komplettering, såvida yrkesskadelivräntan skulle vara högre än ersättningen från pensionssystemet. Det måste innebära att ytterligare kostnader avlastas från yrkesskadeförsäkringen.

Det har sagts att omkring 3 500 skadeärenden per år blir föremål för prövning — jag vill låta vara osagt, om det angivna antalet innefattar såväl riksförsäkringsanstaltens som försäkringsbolagens skadefall eller om det bara är bolagens. 80 procent av dessa ärenden är sådana där invaliditeten är lägre än 50 procent, och 20 procent är sådana som kommer att omfattas av pensionssystemet.

Är det någon, som eftersträvar en rationell handläggning av ärendena och mot bakgrunden av den eftersträlvade samordningen mellan socialförsäkringsgrenarna, som tycker att det är försvarbart att upprätthålla tio försäkringsinstanser för att klara 3 500 försäkringsfall av det här slaget, av vilka 20 procent under alla förhållandena kommer att prövas inom pensionssystemet? Man kan ha vilken uppfattning man vill om nödvändigheten av att upprätthålla en självständig försäkring, men en sak kan vi väl ändå vara överens om: en koncentration blir nödvändig. Det är inte



försvärbart att upprätthålla nio bolag som skall driva en försäkring av denna begränsade omfattning — så ser i alla fall jag det.

Sedan behöver det inte innebära att det slutliga avgörandet kommer att avse monopol för riksförsäkringsverket — departementschefen har sagt att han inte har tagit ställning till den frågan. Däremot har han tagit ställning till nödvändigheten av en koncentration på det här området. Om utredningen som skall verkställas kommer till den uppfattningen, att det är både rationellt och riktigt att socialförsäkringen, sjukförsäkringen eller pensionssystemet tar hand om det hela, så må det väl vara en godtagbar lösning, men kommer utredningen till det resultatet, att det fortfarande behövs en särskild yrkesskadeförsäkring, så kan det i det sammanhanget diskuteras vilken form man skall välja, om det skall vara ett självständigt organ vid sidan av riksförsäkringsverket eller om det skall göras en uppdelning mellan riksförsäkringsverket och annan försäkringsgivare.

Det har sagts att det finns ett intresse av att behålla socialförsäkringsbolagen med hänsyn till att det tillämpas differentierade avgifter inom de olika områdena beroende på att risken för yrkesskada varierar starkt. Jag vill erinra om att det inte tillämpas någon differentiering av de ersättningar som utgår via sjukkassorna för övergående skada intill 90 dagar — här betalar arbetsgivarna exakt samma premier. Kommer nu 20 procent av de kvarstående ärendena hos yrkesskadeförsäkringen, nämligen de yrkesskadefall som medför mer än 50 procents invaliditet, att också i det väsentliga täckas av pensionssystemet, blir det bara den kompletterande delen som man skulle kunna ta ut differentierade avgifter för. Kvar att differentiera blir då ersättningen för yrkesskador som medför invaliditet i grader från 10 upp till 50 procent. Jag är inte säker på att utredningen kommer att ge till resultat att man finner behovet av en differentiering i kostnadsfördelningen mellan olika företag tillräckligt starkt

**Ang. socialförsäkringens organisation**  
för att man skall behålla en självständig försäkring för det ändamålet, men den frågan behöver vi inte diskutera och ta ställning till i dag.

Herr talman! Reservanterna har kommit till den bestämda uppfattningen, att departementschefen har rätt. Försäkringsbolagen behöver få ett besked redan nu om att utvecklingen går i den riktningen, att det inte kommer att erfordras ett antal särskilda bolag för yrkesskadeförsäkringen efter 1965 års utgång. Vi reservanter anser att riksdagen därför bör fatta beslut i enlighet med propositionen, och jag yrkar bifall till reservation II.

Herr SJÖNELL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr förste vice talmannen har i ett mycket utförligt och på fakta rikt anförande motiverat sitt och reservanternas ställningstagande till det här ärendets olika förslag, men i hela raden av fakta som han lagt fram har jag inte kunnat finna något enda som lämnar en nöjaktig förklaring till denna oerhörda brådska när det gäller att likvidera socialförsäkringsbolagen.

Herr förste vice talmannen citerade ett uttalande av administrationsnämnden, vilket går ut på att man förutser att yrkesskadeförsäkringen inom en mer eller mindre nära framtid kommer att upphöra som en egen och speciell försäkringsform och att det av den anledningen skulle vara bråttom att likvidera dessa bolag. Detta uttalande av administrationsnämnden kan emellertid, herr talman, på intet sätt förskjuta effekten av administrationsnämndens uttalande på en annan punkt, som jag tidigare haft anledning att uppehålla mig vid, nämligen att yrkesskadeförsäkringens materiella innehåll är föremål för omprövning och att det i detta läge icke kan vara rationellt att vidta mera genomgripande förändringar i försäkringens administration. Ett uttalande om en helt annan sak kan inte förskjuta administrationsnämndens eget principiella ställningstagande i huvudfrågan — jag har svårt att förstå vad detta skulle vara för slags argument.

### Ang. socialförsäkringens organisation

Det är också naturligt att man inte ger sig på problemet om administrationen förrän man löst frågan om det materiella innehållet och de regler som skall gälla för en viss verksamhet. Detta konstaterande måste nästan betraktas såsom en naturlag då det ju gäller att få saker och ting behandlade och beslutade i rätt ordning.

Herr förste vice talmannen förklarade vidare, vilket även reservanterna anför i sin reservation, att man vill visa hänsyn mot de nuvarande nio bolagen. Jag har väldigt svårt att förstå allvaret och slagkraften i ett sådant argument. Det gäller här cirka 200 personer. De har, herr talman, sedan årtionden varit på det klara med att framtiden måhända ter sig osäker. De har säkerligen för sin personliga del tagit ställning till vad de skall göra i framtiden. Med nuvarande högkonjunktur och snabba utveckling av olika socialförsäkringsgrenar torde dessa 200 personer heller inte behöva hysa några större personliga bekymmer för vart de skall ta vägen i fortsättningen.

Jag kan heller inte, herr talman, tro att det skulle vara någon önskan att visa hänsyn mot nio stycken privata aktiebolag i detta land som skulle motivera att man gör ett så pass uppseendeväckande avsteg från vad som annars är vanligt och naturligt, nämligen att man först gör en ordentlig utredning och sedan skickar ut den på remiss innan man fattar beslut. Någon sådan hänsyn har man inte tidigare visat mot privata företag i detta land. Jag skulle därför vara mycket intresserad av att få veta det verkliga skälet till att man har denna stora brådska.

Herr VIRGIN (h) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ärade ordförande och talesman säger att det inte föreligger några skumma — jag kommer inte ihåg adjektivet — spekulationer i det uttalande som administrationsnämnden gör när den säger, att frågan om en självständig yrkesskadeförsäkring i framtiden måste aktualiseras. Det tror jag gärna, och såvitt jag kunde höra av

inläggen i debatten har ingen heller påstått något sådant. Det är uppenbart att det kan var angeläget att undersöka frågan om behovet av en självständig yrkesskadeförsäkring i framtiden. Vårt motionsyrkande går ju också ut på att en sådan utredning skall göras innan riksdagen tar ställning i denna fråga.

När samma sak diskuterades 1954 framhöll departementschefen i fråga om en centralisering av yrkesskadeförsäkringsverksamheten, att centraliseringsfrågan är förenad med så många problem av skiftande natur, att något ställningstagande icke rimligen kan ske utan ytterligare utredning. Jag vet inte om att det skulle ha skett någon utredning som klarlagt avvecklingsproblemen, men nu anser sig departementschefen kunna låta den ske i efterhand.

Herr Strand säger vidare att det inte kan anses försvarbart att hålla nio bolag för en verksamhet av denna art. Jag vet inte om riksdagen behöver lägga sig i antalet bolag. Så länge verksamheten bedrivs under konkurrens och bolagen sköter sig bra spelar det väl ingen roll hur många bolag som finns, förutsatt att de lyckas hålla konkurrenskraftiga premier och sköter verksamheten bra.

Inför den ständigt växande statliga administrationsapparaten måste väl också de allra ivrigaste förespråkarna för utvidad statsdrift någon gång känna ängslan för att den väldiga statliga organisationen kanske inte arbetar så effektivt som vore möjligt och som man kan begära. Då borde man väl med glädje hälsa de möjligheter som bjuds att genom ett konkurrensmoment få in en automatisk kontroll. Ju större ovilja som kan spåras mot konkurrens, desto större är sannolikt behovet av denna konkurrens. Jag tycker att yrkesskadeförsäkringsverksamheten är ett bra exempel på en fruktbarande och stimulerande konkurrens, som vi borde slå vakt om så länge det finns möjligheter att göra det.

Herr förste vice talmannen STRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag nämnde redan i början av mitt förra anförande att i två

av de frågor som vi haft att diskutera i utskottet hade enligt mitt förmenande de sakliga argumenten inte varit avgörande. Det var frågan om försäkringsbolagens fortsatta existens och frågan om pensionsgrundande inkomst för företagare och fria yrkesutövare.

De sakliga argumenten för ett bibehållande av dessa försäkringsbolag även i fortsättningen är mycket svaga. Det starkaste argument som man har att komma med är att det borde föreligga en utredning om hur det skall se ut i fortsättningen innan beslut om administrationen fattas. Ingen av förespråkarna för en sådan ordning tänker på att riksdagen får fatta beslut om administrationen av både sjukförsäkringen och pensionssystemet innan vi fått del av de förändringar som rent materiellt skall ske i dessa lagar. De kan nämligen presenteras för riksdagen först nästkommande år.

I fråga om pensionsgrundande inkomst för egna företagare och fria yrkesutövare har jag sagt i utskottet och kan säga det i kammaren också, att vi naturligtvis inte kan ha något emot den valfrihet för dessa som över huvud taget kan rymmas inom systemet. Ett obligatoriskt system, med förmånerna byggda på 30 intjänade pensionsgrundande år och med de 15 bästa åren såsom beräkningsbas, rymmer emellertid inte någon valfrihet utöver den som redan har införts genom rätten att utträda och tvåtredjedelsregeln, vilken nu föreslås skall utbytas mot fullt pensionsgrundande inkomst, om man så önskar. Det är inte fråga om någon ovilja från utskottets sida i detta avseende. Den är endast ett konstaterande av att systemet inte rymmer några möjligheter till valfrihet annat än i mycket begränsad omfattning.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag hade närmast tänkt att avstå från ordet på detta stadium i debatten. När jag begärde ordet var det för att få sälla mig till dem som gjort sig till talesmän för att vi inte i detta sammanhang skulle träffa något avgö-

Ang. socialförsäkringens organisation  
rande om hur det skall bli med socialförsäkringsbolagen i framtiden.

För mig var det en mycket överraskande åtgärd från departementschefens sida när han mot administrationsnämndens förslag med bara några penndrag kunde skriva bort de privata socialförsäkringsbolagen på fem års sikt och därmed göra det i en form som har satt de myndigheter, som har haft förslaget på remiss, ur stånd att verkligen säga sin mening i denna speciella fråga. Det är visserligen en del som i alla fall har yttrat sig om förslaget, men i remissen som sådan inbjöds de inte till att avge något yttrande på denna punkt.

Att denna åtgärd kom mig att lystra och att medverka till motionen nr 628 i denna kammare beror på att jag under de tjugu år jag haft att syssla med det privata försäkringsväsendets gemensamma angelägenheter med den största respekt har kunnat följa bl. a. socialförsäkringsbolagens verksamhet. De har enligt min mening givit exempel på vad den fria konkurrensen, när den är som bäst, har att betyda för varans kvalitet även på försäkringsväsendets område. Det har här under debatten utvecklats och även i motionen närmare beskrivits i vilka hänseenden denna höga kvalitet har uppnåtts.

Motionärerna är väl medvetna om — och det vill jag säga som ett argument mot herr förste vice talmannen — att den omstöpning som vårt socialförsäkringsväsende nu undergår måste medföra omfattande administrativa förändringar. Men vad vi begär i detta sammanhang är ju ingenting annat än att, i överensstämmelse med vad administrationsnämnden själv har föreslagit, den fortsatta utredningen förutslagslöst skall få klarlägga, om man verkligen nödgas offra de stora värden, som de privata socialförsäkringsbolagen representerar i närvarande stund. Jag skall inte ett ögonblick försöka ta upp någon tävlan med herr förste vice talmannens utomordentliga sakkunskap på detta område där han kunnat tillhandahålla oss så många detaljer, men det må vara tillräckligt att fastslå att den nämnd, som

**Ang. socialförsäkringens organisation**

haft till uppgift att framlägga förslag om den framtida ordningen, för sin del uttryckligen har sagt att man icke på detta stadium bör ta ställning till hur det skall bli med de privata socialförsäkringsbolagen i fortsättningen. Avgörandet i den frågan sammanhänger med pågående utredningar om det blivande innehållet i socialförsäkringarna — det har administrationsnämnden sagt, och den får väl anses vara i eminent grad sakkunnig; den tycks till och med ha haft förmånen av herr vice talmannens medverkan i hans egenskap av ordförande i den andra utredningskommittén, och då bör man ju kunna lita på vad nämnden skrivit. Det är detta omdöme vi motionärer har utgått från. Längre har vi inte sträckt oss. Och det är att märka att det nu föreslagna beslutet skulle innebära att man omöjliggör socialförsäkringsbolagens fortsatta verksamhet. Om riksdagen nu beslutar att dessa bolags verksamhet skall upphöra efter fem år så är ju saken avgjord. Vi har å andra sidan i motionen inte hemställt om att riksdagen nu skulle besluta att dessa bolag skall få bedriva sin verksamhet även i fortsättningen, utan vi är helt inställda på att den frågan skall lämnas öppen för ett förutsättningslöst klarläggande i det fortsatta arbetet; längre sträcker vi oss inte.

Fortuna har gynnat motionärerna. Jag tillåter mig uttala den förhoppningen att hon på samma sätt måtte hålla sin hand över kammarens beslut, trots den formidabla reservation som föreligger i detta avsnitt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkanden propositioner komme att framställas först särskilt rörande varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan samt därefter särskilt angående det i reservationen IV upptagna yrkandet.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla utskottets

hemställan med den ändring, som föranleddes av att det förslag antoges, som innefattades i den av fru Svenson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Fru Svenson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av att det förslag antages, som innefattas i den av fru Svenson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru Svenson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 31.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls sedermera vad utskottet i punkten B hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten C framkomna yrkandena propositioner,

först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Strand m. fl. vid utlåtandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen *Strand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Strand m. fl. vid utlåtandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 74.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å punkten D, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av fru *Svenson*, att kammaren skulle godkänna den av henne m. fl. vid utlåtandet avgivna, med III A betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Kaijser*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom och herr *Hamilton* vid utlåtandet anförda reservationen III B.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden

och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Svenson* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till fru *Svensons* yrkande.

Herr *Kaijser* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes, samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 45 punkten D antager godkännande av den av fru *Svenson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med III A betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innefattas i reservationen III B, av herrar *Kaijser* och *Hamilton*.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 20.

Därjämte hade 66 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Ang. socialförsäkringens organisation**

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 punkten D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av fru Svenson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med III A betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Svenson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 48.

Därjämte hade 18 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten E förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av att det förslag antoges, som innefattades i den av fru Svenson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med V betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Svenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 punkten E, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av att det förslag antages, som innefattas i den av fru Svenson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med V betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 64.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen gjorde herr talmannen i vad gällde det förslag, som innefattades i den av fru Svenson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen IV, propositioner, först på bifall till detsamma samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Svenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår det förslag, som innefattas i den vid andra lagutskottets utlåtande nr 45 av fru Svenson m. fl. avgivna, med IV betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages nämnda förslag.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering me-

delst omröstningsapparat; och befundo vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;  
Nej — 64.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till försäkringsdomstolen m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarens nästa sammanträde.

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag meddela, att gemensamma voteringar kommer att äga rum vid plenas början såväl onsdagen den 24 som fredagen den 26 maj.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation av krigsmaktens högsta ledning;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun;

#### Ang. socialförsäkringens organisation

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avtal med Göteborgs stad berörande Göteborgs universitet;

nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till studiehjälpsnämnden;

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till investeringsplanen för statens järnvägar;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter m. m. inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 269, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1961/62 m. m.;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa forskningsråd m. m.;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., i vad propositionen avser underhållsarbeten i lokalerna för domkapitlet i Göteborg;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna; och

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 289, i anledning av väckta motioner angående avlösning av vissa servitut; och

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 291, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1961/62 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 292, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till viss busstrafik m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 166, dels med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), dels ock angående godkännande av internationell konvention om fripassagerare; samt

nr 167, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

statutskottets utlåtanden och memorial:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet samt till högre konstnärlig utbildning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendom jämte i ämnet väckt motion;

nr 123, i anledning av väckta motioner om visst statsanslag till rökavvänningskliniken i Stockholm;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1961/62 till överståthållarämbetet och landsstaten, m. m.;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacementen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacementen för vissa polismanstjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 137, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1961/62 till Bidrag till vissa internatläroverk och Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande arvsskatt;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrad taxeringskontroll, såvitt propositionen



hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475), m. m.; samt

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutmätning;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 28, angående ändrad lydelse av avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.;

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående den s. k. Uppsala-eddan; samt

nr 31, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av väckt motion om viss komplettering av barnmorskereglementet;

nr 48, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 41 § sjömanslagen, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m., jämte i ärendena väckta motioner; samt

nr 34, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.21.

In fidem

*Fritz af Petersens*